şifalı bilgiler

ARALIK 2017 2

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

DOSYA: CİNSEL ŞİDDETLE GENÇ MÜCADELE

4 OTİLKİ / ATILIM KASAUM / TOG / GENÇ LGBTİ+ / KHAS GENDER

PSİKOLOJİ: BİR PSİKOLOJİK VE SOSYAL ŞİDDET BİÇİMİ OLARAK: "MAĞDUR SUÇLAYICILIK"

RÖPORTAJ: EZGİ TOPLU DEMİRTAŞ

FLÖRT ŞİDDETİ: AKADEMİDE NE VAR NE YOK?!

SPOR: SPORDA "KABUL" SÜRECİ VE ZORBALIK

ÇOCUK: UYSALLIĞA VE ÖZSAVUNMA HAKKINA RUHSAL - EĞİTSEL BİR BAKIŞ

TÜRCÜLÜK: HAYVANIN BEDENİ, KİMİN KARARI?!

SANAT: TERAPİ OLARAK SANAT; FOTOTERAPİ VE TERÖPATİK FOTOĞRAF

şifalı bilgiler

ARALIK 2017 2

- Şifalı Bilgiler -
Cinsel Şiddetle Mücadele
Derneği Bülteni - 2

Emeği geçenler
Aslı Şimşek
Aykut Bora
Çiçek Tahaoğlu
Efsun Sertoğlu
Ezgi Toplu Demirtaş
Gözde Demirbilek
Havva Çifçi
Hilal Esmer
Leyla Soydinç
Mary Lou O'Neil
Merve Karabulut
Nurgül Öztürk
Özge Özgüner
Pınar Büyüktaş
Safter Elmas
Şehlem Kaçar
Yasemin Öz

Tasarım
Hilal Esmer

Kapak Görseli
Aslı Alpar

Baskı
www.siviltoplumisleri.org

İÇİNDEKİLER:

Merhaba ~~~ *3*

CŞMD'den Haberler ~~~ *4*

Gündem ~~~ *8*
Türkiye'den ve Dünyadan Haberler

Çocuk ~~~ *10*
Uysallığa ve Özsavunma Hakkına Ruhsal-Eğitsel Bir Bakış – Aykut Bora ve Efsun Sertoğlu

Psikoloji ~~~ *12*
Bir Psikolojik ve Sosyal Şiddet Biçimi Olarak: "Mağdur Suçlayıcılık" – Leyla Soydinç

Röportaj ~~~ *15*
Flört Şiddeti: Akademide Ne Var Ne Yok?!
Ezgi Toplu Demirtaş

Dosya - Cinsel Şiddetle Genç Mücadele ~~~ *19*
Giriş – Nurgül Öztürk
1- 40tilki Kadın İnisiyatifi
2- Atılım Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KASAUM)
3- Genç LGBTİ+ Derneği
4- Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG)
5- Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi

Spor ~~~ *27*
Sporda "Kabul" Süreci ve Zorbalık – Safter Elmas

Türcülük ~~~ *29*
Hayvanın Bedeni, Kimin Kararı?! – Özge Özgüner

Medya ~~~ *32*
Cinsel Şiddet ve Medya – Hilal Esmer

Sanat ~~~ *36*
Terapi olarak Sanat: Fototerapi ve Terapötik Fotoğraf
Şehlem Kaçar

"DİLİMİZİ DÖNÜŞTÜRÜYORUZ

Aralık 2017

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

Bu bülten, Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'nin "Dilimizi Dönüştürüyoruz: Cinsel Şiddet Alanında Hak Temelli Habercilik" projesi kapsamında üretilmiştir. Bu proje Açık Toplum Vakfı, ABD Dışişleri Bakanlığı ve Almanya Federal Cumhuriyeti Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı'nın fonuyla Rosa Luxemburg Vakfı tarafından desteklenmektedir.
*Burada dile getirilen görüşler Açık Toplum Vakfı'nın, ABD Hükümeti'nin ve Rosa Luxemburg Vakfı'nın resmi görüşlerini yansıtmaz. Burada verilen bilgi ve sunulan görüşlerin tüm sorumluluğu Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'ne aittir.

AÇIK TOPLUM VAKFI

Embassy of the United States of America

ROSA LUXEMBURG STIFTUNG

Merhaba!

Pek çok açıdan yoğun geçen 2017'nin ardından 2018'e merhaba derken "Şifalı Bilgiler" bültenimizin ikinci sayısıyla hepinizi sevgiyle ve umutla selamlıyoruz!

CŞMD'nin Temmuz 2017'den bugüne gerçekleştirdiği çalışmalara yer verdiğimiz CŞMD'den Haberler bölümünde spor, gençlik, eğitim alanlarındaki çalışmalarımız ve kurumsal işbirliklerimizle ilgili bilgileri paylaşarak 2018'de geliştireceğimiz dijital aktivizm planlarımıza değindik. Gündem bölümünde ise Türkiye'den öne çıkan haberler kısmında hak temelli habercilik diline dair önerilerimizi uyguladık; ayrıca sivil toplum alanından ve dünyadan güncel örneklerle cinsel şiddetle mücadeleye yönelik çalışmaları paylaştık.

Aykut Bora ve Efsun Sertoğlu'nun "Uysallık ve Özsavunma Üzerine Ruhsal-Eğitsel Bir Bakış" yazısı ile yetişkinlerin uysallık beklentisine ve çocukların özkoruma ve özsavunma hakkına dair bilgiler paylaştık. Leyla Soydinç ise cinsel şiddetle ilgili önemli kavramlardan biri olan "mağdur suçlayıcılık" hakkında hem tanımlayıcı bilgiler sundu, hem de bu kavramın sosyal ve psikolojik boyutlarını açıkladı.

Akademisyen Ezgi Toplu Demirtaş ile yaptığımız röportajda ise bu alandaki bilimsel yaklaşımlara, kendisinin flört şiddeti üzerine gerçekleştirdiği akademik çalışmalara ve genel olarak cinsel şiddetle mücadele hakkındaki fikirlerine yer verdik. Kendisine bize ayırdığı zaman ve bilgilendirici cevapları için teşekkür ediyoruz.

"Cinsel Şiddetle Genç Mücadele" başlıklı Dosya bölümümüzde, cinsel şiddetle mücadelede hem gençlerin kendi örgütledikleri oluşumlardan bazılarının, hem de onların ihtiyaçlarına odaklanan, düşünce ve deneyimlerine alan açan sivil toplum kuruluşları ile kurumlardan birkaçının flört şiddeti üzerine çalışmalarını ve alandaki deneyimlerini bir araya getirdik. Bu bağlamda 40tilki Kadın İnisiyatifi, Atılım Üniversitesi KASAUM, Genç LGBTİ+ Derneği, Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG), Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi'nin önemli paylaşımlarına yer verdik.

"Sporda 'kabul' süreci ve zorbalık" başlıklı yazısı ile sportif oyunlardaki ataerkilliği, heteroseksizmi ve homososyaliteyi inceleyerek bunların genç sporcular açısından oluşturduğu hasarlara dikkat çeken Safter Elmas, bu hasarların önlenmesine ve koruyucu yöntemlerin geliştirilmesine dair önemli çözüm önerilerini ekleyerek spor alanındaki cinsel şiddetle mücadele için değerli bilgiler sundu.

Özge Özgüner, hayvanların cinsel ve bedensel haklarına yer verdiği yazısında hem türcülük kaynaklı kökleşmiş sorunlara dikkat çekerek hayvana yönelik cinsel şiddetin ve hayvanların bedensel haklarının gasp edilmesinin altında yatan temel sorunları aktardı, hem de bu dünyanın sahibi değil sadece parçası olarak birbirimize karşı sorumluluklarımızı hatırlattı.

Cinsel şiddet haberleri ve sorumlu habercilik üzerine yazısı ile Hilal Esmer, son yıllarda medyada daha sık yer bulan haberlerde hem haber oluştururken gazetecilerin dikkat etmesi gereken noktalara, hem de sosyal medya paylaşımlarındaki sorunlarına değinerek güçlendirici bir yaklaşım için öneriler sundu. Şehlem Kaçar ise bir terapi yöntemi olarak sanatı ele aldığı yazısında fototerapi konusuna odaklanarak otoportre çalışmalarının terapötik süreçlerine dair bilgiler paylaştı.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği olarak 2018'in herkes için şifalı olması diliyoruz ve de bunun gerçekleşmesi için kendimizden başlayabiliriz diyoruz: "değişim benimle başlar" diyerek cinsel şiddetle mücadeleyi yaygınlaştırmak, artan şiddet söylemine karşı barış ve eşitlik dilini korumak, her türlü ayrımcılığa karşı dayanışmayı ve hak temelli yaklaşımı benimsemek ve savunmak bizim elimizde!

Toplumsal dönüşüm için toplumsal iletişim ve dayanışma dileği ile...

Fotoğraf: Şehlem Kaçar

Sportif Lezbon, Muamma, Onur Mafyası, SpartakİstanbuL, Forza Yeldeğirmeni ve **Başka Takım**'da futbol oynayan bireyler; kadın ve LGBTİ+ görünürlüğünün ve sahalarda cinsel şiddetle mücadelenin sesini yükselttiler. Yaptığımız çağrı üzerine **Karşı Lig**, 15 Ekim'de sezon açılış maçlarını "Futbolda Cinsiyetçiliğe Son!" sloganıyla yaparak #FootballPeople eylem haftasını destekledi.

#FutboldaCinsiyetçiliğeSon

#FootballPeople Eylem Haftaları boyunca futboldaki cinsiyetçiliğe, homofobiye ve cinsel şiddete karşı sözümüzü söyledik.

Futbolda ayrımcılık karşıtı bir girişim olan **Fare Network**'ün, 5-19 Ekim 2017 tarihleri arasında futbolda yaşanan her türlü eşitsizliğe karşı farkındalık yaratmak için düzenlediği **"#FootballPeople Action Weeks"** kapsamında dünya çapında binlerce etkinlik gerçekleştirildi.

İki hafta süren #FootballPeople boyunca, futbolla özdeşleşen "erkek" olmayanlara yönelik şiddet dilini kırmak amacıyla, geçen yıl başladığımız **#FutboldaCinsiyetçiliğeSon** sosyal medya kampanyasını bu yıl da sürdürdük. Profesyonel veya amatör; sahada, sokakta futbol oynayan/oynamaya çalışan ve futboldaki cinsel şiddete, cinsiyetçiliğe, homofobiye karşı ses çıkarmak isteyen herkesi kendi sözleriyle kampanyamıza katılmaya ve kendi etkinliğini organize etmeye çağırdık. Kampanyamıza kendi sözleri ve fotoğraflarıyla katılan **Atletik Dildoa,** Eylem haftaları bitmiş olsa da #FutboldaCinsiyetçiliğeSon hashtagi yayılmaya devam ediyor ve hareket devam ediyor çünkü cinsel şiddetin ve cinsiyet ayrımcılığının çok yoğun biçimde yeniden üretildiği ve normalleştirildiği futbol sahaları ve tribünler her zaman mücadele alanlarımız olmaya devam edecek.

Karşı Lig, Ekim 2017, Fotoğraf: Özge Özgüner

Kampanya sayfamız: www.facebook.com/futboldacinsiyetciligeson

Kadıköy Belediyesi ile Mücadeleyi Büyütüyoruz

Kadıköy Belediyesi ile ilk işbirliğimizi, kurumun Toplumsal Eşitlik Birimi öncülüğünde yaptık ve belediyenin çocuklara/ergenlere hizmet veren birimlerine yönelik "Cinsel İstismar: Çocuklarla Çalışan Yetişkinler için Sorumluluklar" başlıklı eğitimler gerçekleştirdik.

Eğitimlere; Çocuk Yuvaları, Çocuk Sanat Merkezi, Gençlik Sanat Merkezi, Karikatür Evi, Çocuk Koruyucu Ruh Sağlığı Merkezi, Engelsiz Sosyal Hizmet Merkezi, Gençlik ve Spor Hizmetleri Müdürlüğü, Sosyal Destek Hizmet Müdürlüğü'nden eğitimciler, antrenörler, meslek elemanları, ruh sağlığı çalışanları, idari ve destek personeli katıldı.

Eğitimlerde; çocuklarla çalışırken hak odaklı yaklaşım, cinsel istismarın tanımı ve biçimleri, cinsel istismarla ilgili mitler ve gerçekler, cinsel istismara koruyucu-önleyici

yaklaşım, cinsel istismara müdahale biçimleri gibi konuları ele aldık.

Kadıköy Belediyesi ile işbirliğimizi çalışmalarımızın çerçevesini genişleterek sürdüreceğiz.

Değişim İçin Koşmak...

*Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (ÇŞMD), bu yıl da 2017 İstanbul Maratonu'na "**Değişim Benimle Başlar**" projesiyle katıldı. Türkiye'nin farklı illerinden maratona katılan 28 koşucu bu projenin desteklenmesi için bağış topladılar. Gönüllü koşucularımıza çok teşekkür ediyoruz. Onlar sayesinde 2018 yılında da cinsel şiddeti konuşacak ve Türkiye'de koruyucu önleyici uygulamaların yaygınlaşmasına katkıda bulunacağız.*

Değişim Benimle Başlar (DBB) projesi; cinsel şiddetle ilgili farkındalık artıran ve kapasite güçlendiren 3 farklı modüldeki eğitimlerin tasarlanması ve ÇŞMD'ye başvuran gruplarla bu eğitimlerin gerçekleştirilmesini içeriyor.

2017 yılında DBB eğitimleriyle birlikte; dernek gönüllüleri ve birçok ilden eğitimlere katılan gruplar birbirine temas etme fırsatı buldu. Üniversite öğrencileri, Avukatlar, Psikolojik Danışmanlar, Psikologlar, Hak-savunuculuğu ve İnsani yardım alanından ekipler, Yerel yönetimlerden ekipler, Sendika ve Sivil Toplum Kurumlarıyla bir araya gelinen bu eğitimler; karşılıklı etkileşim ve deneyim paylaşımıyla meslek ve kişisel hayatlarımızda çeşitli farkındalıklar yaratıyor. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet, cinsel şiddet ve cinsel istismarla mücadele konusunda birbirimizden öğreniyor ve besleniyoruz.

ÇŞMD; eğitimlere katılan gruplarla daha sonra da iletişimi sürdürüyor ve katılımcıların kendi yerelinde ve alanında ürettiği çalışmalara mümkün olabildiğince katkı sunuyor. Üretilen materyaller, örgütlenen kampanyalar ve etkinlikler konusunda; mesleki uygulamalar ve cinsel şiddet alanında danışılan çeşitli konularda kaynak ve materyal desteği, danışmanlık, yönlendirme veriyor. Katılımcı gruplar da kendi mesleki alanları ve bulundukları yerele ait değerli bilgileri paylaşmanın yanısıra, eğitim modüllerine geri bildirim vererek eğitimlerin geliştirilmesine katkıda bulunuyorlar. Bu sene her biri kendi alanında uzman, işini ve eğitimini seven, kendisiyle-toplumla yüzleşme motivasyonu ve enerjisi yüksek, ***"değişim benimle başlar"*** diyen 21 ekipten 374 katılımcıya ulaştık.

Belki önümüzdeki yıllarda, ulaştığımız illerdeki uzmanlarla cinsel şiddet ve cinsel istismar konularında birbirimize danışıp dayanışabildiğimiz bir ağ bile örülebilir. Neden olmasın ? :)

Ne Var Ne Yok?! Eğitici Eğitimi Projesi

Geçtiğimiz yıl pilot bir çalışma olarak gerçekleştirdiğimiz Ne Var Ne Yok?! gençlik projesi bu yıl eğitici eğitimi ile devam ediyor. Sabancı Vakfı'nın desteği ile Ekim ayında yürütmeye başladığımız proje; liselerde görev yapan psikolojik danışmanların ve rehber öğretmenlerin akran ve flört şiddetini tanıma, önleme ve şiddete müdahaleye yönelik mesleki kapasitelerini geliştirmeyi ve okul ortamında gençlerle koruyucu-önleyici çalışmalar yapmalarını desteklemeyi amaçlıyor.

Kadıköy ve çevre ilçelerde görev yapan 20 lise psikolojik danışman ve rehber öğretmenin katılımı ile Aralık ayında gerçekleşecek 5 günlük eğitici eğitiminin ardından, düzenli süpervizyonlarla devam edecek olan proje sonunda katılımcıların:

• Ne Var Ne Yok?! gençler arası güvenli ilişkiler programı hakkında bilgilenmelerini,
• Akranlar arası şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, sanal şiddet ve flört şiddeti konularında farkındalıklarının artmasını, bu alanda çalışabilecek kapasite, donanım ve materyale ulaşmalarını,
• Programın 10 farklı modül ve materyal içeriği ile tanışmalarını,
• Görev yaptıkları okullarda bu içerikleri uygulamalarını hedefliyoruz.

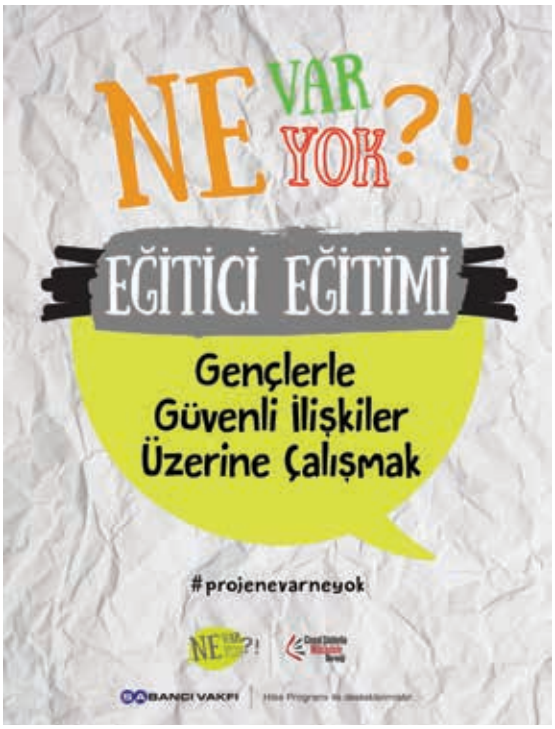

Haziran ayında tamamlanacak olan projenin sonunda; süpervizyon toplantılarında paylaşılan deneyimlerden hareketle, alanda çalışan diğer uzmanların da faydalanabileceği "Gençlerle Akran Şiddeti Üzerine Çalışmak" adlı soru-cevap kitapçığını hazırlayacağız. Ayrıca ilerleyen süreçte eğitici eğitimini Türkiye genelinde yaygınlaştırabilmeyi diliyoruz.

2018'de Dijital Aktivizm!

Ağustos 2017'de gerçekleştirdiğimiz değerlendirme ve stratejik planlama kampımızda 2018 için hedeflerimizi ve yeni çalışma alanlarımıza dair önceliklerimizi de belirledik. Global Fund for Women desteğiyle Datça'da yaptığımız kampta kuruluşumuzdan beri geçen son 3 yılı değerlendirerek ve yeni çalışmaları planlayarak 2018 için hazırlıklarımıza başlamış olduk.

Dijital araçların sivil toplum çalışmaları için sağladığı faydaları da göz önüne alarak yeni yılda hem web sitemizin geliştirilmesini, hem de interaktif bir alan kullanarak dijital iletişim kanallarımızın güçlendirilmesini sağlayarak dijital aktivizme yoğunlaşacağımız bir süreci de başlatmaya karar verdik. Yüz yüze etkinliklerimize devam edeceğimiz yeni yılda hem bilgi paylaşımı, hem de hızlı iletişim açısından sizlerle dijital platformlarda da buluşabilmeyi umuyoruz. Web sitemizdeki yeniliklerle yakında sizlerleyiz!

http://cinselsiddetlemucadele.org

Dilimizi Dönüştürüyoruz: Cinsel Şiddet Alanında Hak Temelli Habercilik Projesi

Mart 2017'de Rosa Luxemburg Vakfı, Açık Toplum Vakfı ve ABD Dışişleri Bakanlığı desteğiyle yürütmeye başladığımız ve Şifalı Bilgiler bültenini yayınlamamıza da vesile olan projemizi Aralık ayında sonlandırdık.

İzmir ve İstanbul'dan 7 üniversitenin İletişim Fakültesi öğrencileri; BirGün, Evrensel, Milliyet Ankara ofisi, Duvar gazeteleri ve de dijital medya çalışanları ile olmak üzere toplamda 12 eğitim gerçekleştirdik. Eğitimlerde cinsel şiddet, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, onay kültürü/tecavüz kültürü gibi temel konuları da ele alarak cinsel şiddet alanında haber yazımı, görsel kullanımı, gazetecilere yönelik cinsel şiddetle ilgili mücadele yöntemleri hakkında katılımcılarla görüş alışverişi de sağlayan çalışmalar yaptık.

Toplumsal dönüşüm için toplumsal iletişim ve dayanışma söylemiyle yola çıktığımız bu projede birlikte çalışma şansı bulduğumuz medya çalışanlarının ve de bu alanda uzmanlaşmayı hedefleyen üniversite öğrencilerinin ayrımcı dili reddeden, toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan ve cinsel şiddetle ilgili mitleri yeniden üretmeyen bir habercilik yaklaşımını benimsemeye yönelik tutumlarının "dilimizi dönüştürmek" için en önemli adım olduğunda hemfikir olduk. Medya ile hak temelli çalışan sivil toplum arasındaki işbirliğinin güçlenmesi için bu alandaki çalışmalarımızı yeni yılda sürdürmeyi ve başlamış olan dönüşümün yaygınlaşarak devam etmesini umuyoruz.

Sivil Toplum'dan haberler

ŞİDDETSİZLİK MERKEZİ SİVİL TOPLUM KURUMLARINA YÖNELİK ATÖLYELER DÜZENLİYOR.

ŞİDDETSİZLİK EĞİTİM VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ
NONVIOLENT EDUCATION AND RESEARCH ASSOCIATION

Atölye başlıkları şöyle:
Konsensüsle Karar Alma, Şiddetsiz İletişim, Şiddeti Anlamak ve Şiddetsizliğe Giriş, Stratejik Kampanya Planlaması, Takım Olma ve Grup İçi Çatışkılarla Baş Etme, Aktivist Tükenişiyle Baş Etme, Çatışkıya Giriş, Arabuluculuk, Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı, Önyargılar, Homofobi ve Ayrımcılık, Çocuklar için Atölyeler,

Siz de kuruluşunuz veya grubunuz için bir atölye talep etmek isterseniz **atolye@siddetsizlikmerkezi.org** adresine yazabilirsiniz. Atölyelerin tanıtım broşürüne **www.siddetsizlik.org** web sitesinden ulaşabilirsiniz.

Birlikte çalışarak şiddetsiz bir dünyayı kurmak mümkün!

KaosGL.org'da yeni bir yazı dizisi başladı. Lezbiyen ilişkilerde şiddeti konuşmak amacıyla başlayan dizinin ismi; 'Çuvaldızı Kendimize Batırıyoruz, Şiddeti Konuşuyoruz: Kadın Kadına ilişkilerde şiddet'

Kaos GL'den Seçin, yazı dizisine katkı sunmak isteyenlere çağrı yaparak konuya dair görüşleri beklediklerini belirtti.

"Şiddeti, ezberleri bozarak, çuvaldızı da kendimize batırarak konuşmak bize iyi gelir mi? Kendimizi ve ilişkilere bakışımızı dönüştürür mü?" sorularından da beslenen bu yazı dizisinde yer almasını istediğiniz görüşlerinizi **secin@kaosgl.org** adresine gönderebilirsiniz.

Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek için Ortaklık Ağı, Girls not Brides (Gelin Değil Kız Çocuk) ağına üye oldu.

Girls Not Brides (Gelin Değil Kız Çocuk), çocuk yaşta yapılan evlilikleri sona erdirmeyi ve kız çocuklarının potansiyellerini yerine getirmesini sağlamayı amaçlayan 95'ten fazla ülkeden 800'den fazla sivil toplum kuruluşunun küresel bir ortaklığıdır. Girls Not Brides'ın üyeleri Afrika, Asya, Orta Doğu, Avrupa ve Amerika'da çalışmalar yürütmektedirler. Girls Not Brides, çocuk yaşta yapılan evliliklerle mücadeleye küresel ölçekte dikkat çekmeyi, çocuk yaşta yapılan evliliklerle mücadele için yeni yasa, politika ve program üretmeyi amaçlar, bu alanlarda çalışmalar yürütür. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'nin de üyesi olduğu Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek için Ortaklık Ağı artık bu uluslararası ağda yer almaktadır.

15 yaşından küçük iki çocuğa cinsel istismarda bulunan öğretmenin yargılandığı davada, mahkeme sanığın öğretmen olması gerekçesiyle cezayı artırarak emsal bir karara imza attı.

İstanbul'da öğretmen T.S.Ö. (56), 15 yaşından küçük 2 çocuğa cinsel istismar suçundan hapis cezasına çarptırıldı. Hakkında 8 yıl hapis istemiyle dava açılan T.S.Ö. öğretmen olduğu için, Bakırköy 4. Ağır Ceza Mahkemesi cezayı yarı oranında artırarak önce 12 yıla çıkardı. Suçun birden fazla işlenmesi gerekçesiyle de cezayı 15 yıla çıkaran mahkeme, iyi hal indirimiyle cezayı 12 yıl 6 aya indirdi.

Hayatta kalanların 2 çocuk olmasından ötürü öğretmen toplam 25 yıl hapis cezası aldı.
Kaynak: https://www.cnnturk.com/turkiye/cinsel-istismar-sanigi-ogretmene-25-yil-hapis-cezasi

Dilara Alkan Türkay ve altı kız arkadaşına sistematik olarak cinsel istismarda bulunan ilkoluk öğretmeni, 10 yıl sonra açılan davada 87 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldı.

Dilara Alkan Türkay ve altı kız öğrenci, ilkokul bitene kadar öğretmenleri tarafından sistematik cinsel istismara maruz bırakılmıştı. Okul yönetimi ve aileler, yedi kız çocuğu ilkokuldan mezun olana kadar süren istismar olayının üzerini örtmüştü.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Psikoloji Bölümü son sınıf öğrencisi Dilara Alkan Türkay , üniversiteye başladıktan sonra 6 arkadaşı ile birlikte istismarcı öğretmene karşı hukuk mücadelesi başlattı. Mahkeme, istismarcı öğretmeni 87 yıl 6 ay hapse mahkûm etti.
Kaynak: http://gazetekarinca.com/2017/11/kendisini-cinsel-istismara-maruz-birakan-ogretmeni-10-yil-sonra-87-yil-hapse-mahkum-ettirdi/

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'nin de arasında bulunduğu kadın ve LGBTİ örgütleri GREVIO'ya Gölge Rapor sundu.

İstanbul Sözleşmesi olarak anılan Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'yle ilgili sivil toplum toplum örgütlerinin hazırladığı Gölge Rapor, sözleşmenin denetim organı olarak görev yapan GREVIO'ya (Kadınlara Karşı Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Uzman Eylem Grubu) sunuldu.

Raporda, Türkiye'de İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanmasıyla ilgili sorunların tespiti yapıldı. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Kadın Dayanışma Vakfı, Kadınlarla Dayanışma Vakfı, Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, Eşitlik İzleme Kadın Grubu, Engelli Kadın Derneği, Kaos GL Derneği ve Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'nin hazırladığı raporu, İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu'na üye 81 kadın ve LGBTIQ örgütü imzaladı.

Sinema ve medya dünyasından birçok kadın tarafından cinsel tacizle suçlanan yapımcı Harvey Weinstein hakkında ABD ve İngiltere'de soruşturma başlatıldı.

Weinstein hakkında 2004'te başlatılan bir soruşturma dosyasının tekrar açıldığını belirten New York polisi, Weinstein tarafından tacize uğrayan kişilerin ifade vermeleri için çağrıda bulundu.

Londra polisi de 1980'lerde Weinstein hakkında taciz suçlaması yapıldığını açıkladı.

5 Ekim 2017'de The New York Times'da yayınlanan makale ile Weinstein'in yıllardır çok sayıda kadına cinsel saldırı ve tacizde bulunduğu ve ardından bu kadınların birçoğunu ödemeler yaparak susturmaya çalıştığı ortaya çıkmıştı.

Şimdiye kadar 93 kadın Weinstein tarafından cinsel saldırıya uğradığını açıkladı; bu kadınların 14'ü tecavüze uğradığını söyledi.

Weinstein'ın ifşa edilmesinin ardından İngiltere'de Bafta Ödülleri Komitesi Weinstein'ın üyeliğine son verdi. Kurucusu olduğu The Weinstein Company (TWC) şirketinin yönetim kurulu da Weinstein ile ilişiğini kestiğini açıkladı.
Kaynak: http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41597876

IOC, Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önlemek için Araçlar adlı bir kaynak yayımladı.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), Ulusal Olimpiyat Komiteleri ve Uluslararası Federasyonları sporda istismar ve şiddetin önlenmesine yönelik politikalar ve prosedürler geliştirmeleri konusunda desteklemek amacıyla Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önlemek için araçlar geliştirdi ve yayınladı.

Yayına buradan ulaşabilirsiniz: https://www.insidethegames.biz/media/file/86268/IOC_Safeguarding_Toolkit_ENG_Screen_Full.pdf

Time dergisi bu sene yılın kişisi olarak "Sessizliği Kıranlar" başlığı ile cinsel şiddetle mücadele eden 'hayatta kalan'ları seçti.

Her sene "Person of the Year" (Yılın Kişisi) seçen Time Dergisi, bu yıl cinsel taciz-tecavüz ve istismarla ilgili bireysel gücü ile öne çıkarak kendi hikayesini paylaşan kadın ve erkekleri Yılın Kişisi olarak seçti ve bazılarını kapağına taşıdı.

Time dergisi baş editörü Edward Felsenhall'a göre; *"Son on yılların en hızlı ve etkili sosyal dönüşüm olayı olarak cinsel şiddet karşıtı hareketle, me too (ben de) sosyal medya kampanyası büyük oranda ilişkilidir."* Time dergisi bu hastagi *"Büyük resmin parçası, ancak bütünü değil"* şeklinde ifade etti.
Kaynak: http://www.bbc.com/news/world-us-canada-42254219

UYSALLIĞA VE ÖZSAVUNMA HAKKINA RUHSAL - EĞİTSEL BİR BAKIŞ

Uysallık ve Özsavunma Üzerine

Aykut Bora • *Uzman Psikolojik Danışman*

Çocuk, başlangıçta ebeveynlerinin zihninde oluşan bir tasarımdır. Hakkında düşünülen; cinsiyeti, fiziksel özellikleri, mizacı hakkında tahmin, temenni ve atıflarda bulunulan bir tasarım... Ebeveynin eksik ya da yarım bıraktığını tamamlayacak, ulaşamadıklarını elde edecek, adeta bir benlik idealidir. Bu yönüyle ebeveyn için önemli bir ruhsal yatırımdır. Ona kendi yaşamında deneyimleyemediği doyumu sunabilecek bir yatırım...

Görsel: Aslı Demirel, 9 yaş. Fotoğraf: Şehlem Kaçar

Bu yatırım, kısa ya da uzun vadede hayal kırıklıkları yaşatır. Beklenilenden farklı cinsiyetle doğan, özel bir gereksinimle dünyaya gelen, çok ağlayan, kolay uyumayan, arzu edilen hızda öğrenmeyen, başka şeylere ilgi duyan, farklı bir cinsel yönelimden, istenilen okulu, mesleği, partneri tercih etmeyen çocuklar/ergenler, ebeveyni ve/veya toplumu endişelendirir. Tasarladıklarından farklı bir varoluşla nasıl ilişkilenecekleri konusunda onları fazlasıyla zorlar. O nedenledir ki; birçok ebeveyn, öğretmen, okul, toplum ve yönetim, ilişki kurduğu ve idaresinde bulunan kimselerin uysal olmasını derinden arzular.

Kimse uysallıktan şikayetçi olmaz. Aksine uysallık çoğunlukla öne çıkarılır ve desteklenir. Ebeveynler, çocuklarının uysallıkları ile övünür hatta: "Saatlerce aç bırak yine de sesini çıkarmaz. O kadar uysal bir bebekti. Bizi hiç üzmedi."

Talep etmeyen, reddetmeyen, diretmeyen, razı gelen çocuk ve ergenleri "idare" etmek herkes için çok daha kolaydır. Farklı düşünen, itiraz eden, direnen çocuk, ilişkilendiği yetişkinde narsisistik bir kırılmaya neden olur. Birçok öğretmen; kendilerine zorlayıcı sorular soran, sunduğu bilgiyi doğrudan içe almayıp irdeleyen çocuklarla çalışmaktan pek hoşnut olmaz. Yönetimler de kendilerini eleştiren, farklı düşünen, mücadele eden kimseleri tekinsiz bulur. Onları "marjinal" olarak adlandırarak nicelikli çoğunluğun dışında bırakır. Çoğu zaman şiddete ya da benzer örüntülere sahip yaptırımlarla onları uysal kimseler olmaya zorlar.

Ruhsal destek almak üzere başvuran ebeveynlerin beklentileri de çoğunlukla çocuk ya da ergenlerinin ehlileştirilmesi yönündedir. Yeteri kadar uysallaştırmayan süreci iyileşmeden saymazlar. Uzun süren bir psikolojik danışmanlık sürecinin sonunda birçok belirtisi hafiflemiş, daha sağlıklı ilişkiler kuran, kendisi hakkında çok şey öğrenen, yeteneklerini fark edip onlarda derinleşmeye başlayan bir ergenin ailesi, "artık söylediklerimize daha çok itiraz ediyor, ona istediklerimizi yaptıramıyoruz" diyerek deneyimlediğimiz süreci sorgulamışlardı. Oysa itiraz etmeyen, her istenileni yapan, sessiz bir ergen daha çok endişelendirmelidir.

Ebeveynlerini hiç üzmeyen, gelişimlerinin farklı basamaklarında onları hiç zorlamayan çocukların ruhsal yapılanmaları hakkında düşünülmelidir. Bu kadar uysal bir ruhsallıkta gerçek bir kendilikten söz etmek mümkün müdür? Donald Winnicott'ın sözünü ettiği "sahte kendilik" tam da böylesi bir durumun tarifidir.

Çocuk ya da ergen üzerinde arzulanan bu uysallık inşası onu öznel ve gerçek bir varoluştan alıkoyar. Var olmak için kendini ötekine uyarlamaya mecbur bırakır. Bedensel ve ruhsal olarak özsavunma beceri ve stratejilerini körelterek onu yaşamda kendisini bekleyen zorluk, tehdit ve tehlikelere açık hale getirir. Yetişkinler olarak çocuklardan dış gerçekliğe uyum sağlamalarını beklemeli, bu konuda onlara yeterince iyi birer kolaylaştırıcı olmayı denemeliyiz; onları uysallaştırmayı değil.

Satırlarımı Halil Cibran'dan bir alıntı ile sonlandıracağım:

Çocuklarınız sizin çocuklarınız değil,
Onlar kendi yolunu izleyen Hayat'ın oğulları ve kızları.
Sizin aracılığınızla geldiler ama sizden gelmediler
Ve sizinle birlikte olsalar da sizin değiller.
Onlara sevginizi verebilirsiniz, düşüncelerinizi değil.
Çünkü onların da kendi düşünceleri vardır.
Bedenlerini tutabilirsiniz, ruhlarını değil.
...

Özkoruma ve Özsavunma Hakkı Üzerine

Efsun Sertoğlu • *Cinsel Sağlık Eğitmeni-Danışmanı*

Yetişkinler dünyası, çocuklardan ve ergenlerden uysallığın yanı sıra koşulsuz saygı ve itaat bekler. İçinde yaşadığımız toplumda, yetişkinler ve çocuklar arasında güce, hiyerarşiye dayalı bir ilişki hakimdir. Güç her daim yetişkindedir. Böylesi bir ilişkilenme biçiminde çocuk; yetişkine karşı çıkmanın, itiraz etmenin, rahatsız olduğu durumları ifade etmenin, sınırlarını hatırlatmanın, "hayır" demenin "saygısızlık" ve "ayıp" olacağını öğrenir. Diğer yandan, özellikle evlerde ve okullarda şiddet üzerine konuşulurken; "şiddet çok kötüdür, hiçbir şekilde kabul edilemez; hiç kimseye sesini yükseltemez, bağıramazsın, kimseyi itemezsin, kimseye vuramazsın" gibi tek yönlü mesajlar verilir. Bütün bunlar çocuklara ve ergenlere; hem yetişkinlerle hem akranlarıyla kurdukları ilişkilerde kendini korumak için ses çıkarmanın, kendini savunmanın kötü ve yanlış olduğunu düşündürebilir. Bu da tehdit ve tehlikelere karşı savunmasız kalmalarına neden olur.

Çocuklarla şiddet, şiddet türleri ve şiddetsiz iletişim yolları üzerine konuşmak elbette çok önemlidir. Ancak bunun yanı sıra; rahatsız oldukları, iyi hissetmedikleri, tehlike altında kaldıkları durumlarda -karşılarındaki kişi bir yetişkin olsa bile- "özkoruma ve özsavunma hakkı"na sahip olduklarını da anlatmak gerekir. Çocuklar; bir başkası üzerinde güç uygulamak üzere gerçekleştirilen şiddet davranışları ile kendini koruma ve savunma arasındaki farkı öğrenmelidir. Özkoruma ve özsavunma dendiğinde akla sadece fiziksel olan gelmemelidir. Sınırlarını tanımlayıp ifade etmek, sınır ihlallerini bakışla, beden diliyle ya da sözle durdurmak, kararlı bir şekilde "hayır" demek, zarar veren ilişkileri kesmek, bazı durumlarda bağırmak gibi davranışlar da kendini korumanın ve savunmanın içindedir.

Yetişkinler olarak çocuklara anlattıklarımızla günlük yaşamdaki tutum ve davranışlarımız çoğu zaman çelişir; bu da çocukların kafasını karıştırır. Örneğin; "çocuk olarak hakların var" bilgisini paylaşıp bu hakları korumamak, hatta ihlal etmek bir çelişkidir. Benzer şekilde, onlara sadece özkoruma ve özsavunma hakkına sahip olduklarını anlatmak yetmez. Bu hakkı kullanan çocuk ya da ergen karşısında yetişkinin nasıl bir tutum sergileyeceği de önemlidir. Böyle bir durumda çocuğa tepki göstermek; (bir bakış, mimik, söz ya da davranışla) ona yaptığının yanlış olduğunu hissettirmek, düşündürmek kafa karıştırıcı ve zarar vericidir. Bu konuyu bir örnek üzerinden anlatmaya çalışacağım.

Cinsel eğitim çalışmaları yürüttüğüm okullardan birinde, sınıf öğretmenleri 4. sınıflarla bedensel sınırlar, sınırlarını koruyabilme, hayır deme hakkı gibi konularla ilgili çalışmalar yapıyorlardı. Oldukça önemli bulduğum bu koruyucu-önleyici çalışmalar sürerken, iki çocuk ve sınıf öğretmeni arasında geçen bir konuşmaya şahit olmuştum. Öğretmenin yanına gelen çocuklardan biri oldukça öfkeli görünüyordu. Yanındaki çocuğu işaret ederek, "bana sürekli isim takıyor, kaç kez istemiyorum, rahatsız oluyorum, yapma, yapamazsın, ben sana yapsam hoşuna gider mi dedim ama devam ediyor, hatta yeni yeni isimler takmaya başladı" diyerek gergin bir şekilde olayı anlatmaya başladı. Tam bu sırada diğer çocuk araya girerek "öğretmenim az önce bana kes sesini artık, sus diye çok kötü bağırdı" dedi. Öğretmen ilk olarak rahatsızlığını ifade eden çocuğa dönerek "arkadaşına bağırman kesinlikle kabul edilemez, özür dilemen gerekiyor" dedi. Ona özür dilettikten sonra diğer çocuğa dönerek "sen de isim taktığın için özür dilemelisin" dedi ve çocukları barıştırıp konuyu "tatlıya bağladı".

Bu olay; hem çocuğun özsavunma hakkını kullanma biçimine, hem de bu hakkı kullanan çocuk karşısında yetişkinin kafa karıştırıcı tutumuna iyi bir örnek. Çocuk, bir süredir yaşamakta olduğu sınır ihlalini -tam da öğretmeninin derslerde ona öğrettiği gibi- kararlı bir şekilde hayır diyerek durdurmaya çalışıyor, ihlali durduramadığı noktada sesini yükselterek özsavunma hakkını kullanıyor, sonrasında da yine derslerde öğretildiği şekilde "güvendiği bir yetişkinden" konuyla ilgili destek istiyor. Konuyu dinleyen öğretmenin ilk olarak sınırları ihlal edilen çocuğa yönelerek "bağırman kesinlikle kabul edilemez" demesi, yani bu tepkiyi bir şiddet davranışı olarak ele alması her iki çocuğun da şiddet ile özsavunma arasındaki farkı anlamlandırmalarını zorlaştıracaktır. Öğretmenin yapması gereken; öncelikle arkadaşının "hayır"larını dikkate almayan, rahatsız edici davranışı durdurmayan, sınır ihlal etmeye devam eden çocuğa bu davranışlarının "kabul edilemez olduğunu" söylemek; bazı durumlarda bağırmanın, ses yükseltmenin şiddet değil, kendini ve sınırlarını koruma davranışı olabileceğini açıklamaktır. Bu tür bir yaklaşım her iki çocuğu da hem sınırlara saygı duyma, hem de kendini koruma anlamında güçlendirecektir.

Diğer tüm canlılar gibi insan da yaşamda mücadele etme, kendini ve sınırlarını koruma gibi doğal yetilere sahiptir. Yetişkinlerin sorumluluğu; çocuklardan ve ergenlerden koşulsuz uysallık ve itaat bekleyerek özkoruma ve özsavunmaya hizmet eden yetilerini köreltmek değil, bu yetilerin varlığını sürdürmesine yardımcı olmaktır.

MAĞDUR SUÇLAYICILIK

Psikolojik ve Sosyal Şiddete Dair

Leyla Soydinç • *Psikolog*

Psikolojik ve sosyal şiddet; şiddet türleri içinde en az görünür olan türdür, bu nedenle hem fark etmesi hem de mücadele etmesi oldukça zor ve karmaşıktır. Genellikle psikolojik (duygusal) şiddeti; kişiye yönelik korku uyandıracak, kendisine olan güvenini ve saygısını zedeleyecek konuşmalara, sözlere ve davranışlara maruz bırakmak olarak tanımlayabiliriz. Sosyal şiddet ise; kişiye sosyal ilişkilerinin kısıtlanması, kontrol edilmesi ve sosyal çevresinden soyutlanması ya da yalnızlaşmasına sebep olacak şekilde davranılmasıdır.[1] Duygusal ve psikolojik şiddet kişiye bu şekillerde yöneltileceği gibi, kişinin yaşadığı şiddetin kendi sorumluluğu olduğunu açıktan belirten ya da ima eden şekillerde, yani "mağdur suçlayıcılık"[2] ile iç içe geçmiş bir biçimde de yönelebilir. Her ne kadar "mağdur suçlayıcılık" cinsel şiddetle mücadelede ajandamıza aldığımız önemli kavramlardan biri olsa da, bu kavramın psikolojik ve sosyal şiddetle ilişkisinin çok farklı boyutları bulunmaktadır. Ancak öncelikle "mağdur suçlayıcılık" kavramına biraz daha yakından bakalım.

"Mağdur Suçlayıcılık"

Toplumsal cinsiyet temelli şiddet; baskın ataerkil normlar ve buna bağlı olarak gelişen toplumsal cinsiyet rolleri ve güç ilişkilerinden beslenir. Bütün bu sistemin hem oluşumunda hem de sürdürülmesinde toplumsal cinsiyet temelli şiddete dair mitler (norm kabul edilen yanlış inanışlar) bir meşrulaştırma aracı olarak kullanılır. Bu mitlerden en yaygın olanları; faillerin öfke kontrolü problemleri ya da psikolojik problemleri nedeniyle şiddet uyguladığı, şiddetin sadece düşük sosyoekonomik düzeydeki insanların arasında yaşandığı şeklinde sıralanabilir. En yaygın mitlerden bir diğeri ise "mağdur suçlayıcılık" kavramının ortaya çıkmasına neden olan, şiddetin sorumluluğunun maruz bırakılan kişiye, yani hayatta kalana yüklenmesidir.

İngilizce'de "victim blaming" olarak kullanılan bu kavram; basitçe baktığımızda 'mağduru suçlama', 'mağduru kabahatlendirme' diye çevirebileceğimiz eleştirel bir kavramdır. Aslında amacı da şiddet durumunu hayatta kalanın sorumluluğu haline getirmek isteyen miti işaret etmektir. Fail ve işlediği fiil de bu şekilde görünmez olur ve aklanır. Mağdur suçlayıcılar "hiç kimse cinsel şiddeti hak etmez" yerine "bazı insanlar cinsel şiddeti hak eder" düşüncesinden beslenir. Çoğu zaman açıktan suçlamada bulunmaz, örtük olarak mağdurun şiddeti hak ettiğini telkin ederler. Ancak "şunu yapan tacizi hak eder", "bunu giyen tecavüzü hak eder" gibi açıktan mağdur suçlayıcılar da bulunmaktadır.[3] Ayrıca bazen mağdur suçlayıcılık; eğer bir kişi şiddeti durduramıyorsa, durdurmayı yeterince istemiyordur ya da şiddetten zevk alıyordur mitiyle de ortaya çıkabilir.

Flört şiddetinde akran baskısı ile "mağdur suçlayıcılık"

Bildiğimiz gibi flört şiddeti; duygusal/romantik/cinsel bir beraberlik içerisinde ya da beraberlik bittikten sonra partnerlerden birinin diğeri -ya da birbiri- üzerinde güç ve kontrol kazanmaya çalıştığı, zarar verici davranış biçimlerini ifade eder. [4]

1 Toplum Gönüllüleri Vakfı Genç Kadın Fonu, Flört Şiddeti Broşürü, 2016

2 Yaklaşımsal olarak "mağdur" kelimesinin kullanımı tercih edilmese de "mağdur suçlayıcılık" İngilizce "victim blaming" kavramından çevrilmiştir ve bu nedenle metnin içerisinde anlaşılır olabilmesi açısından "mağdur suçlayıcılık" olarak kullanılmıştır. Ancak bu kavram dışında, hayatının bir döneminde cinsel şiddetin herhangi bir biçimine maruz bırakılmış olan kişiler için, 'mağdur' ya da 'kurban' yerine daha güçlendirici olan 'hayatta kalan' (survivor) kelimesinin kullanılması tercih edilir. Hayatta kalmak; yaşanılan şiddet ve yarattığı travmanın ölçüsü ne olursa olsun, içimizdeki güçle, kendimize tutunarak ve çevremizden destek alarak şifa bulabileceğimizi, daha tatminkar ve üretken bir hayat yaşayabileceğimizi bize anlatır.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, Kavram Tartışmaları-1 bkz. http://cinselsiddetlemucadele.org/2016/06/26/kavram-tartismalari-1/

3 Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, Kavram Tartışmaları-6 "Çeviri Kavramlar"

bkz. http://cinselsiddetlemucadele.org/2017/06/23/kavram-tartismalari-6-ceviri-kavramlar-2/

4 Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, Gençler Arası İlişkilerde Flört Şiddeti, Eğitimciler İçin Bilgilendirici Broşür, 2017

Vintage photos C. Lombard

Özellikle flört şiddetine maruz bırakılan kişilere yönelen "mağdur suçlayıcılık" şiddetin sorumluluğunu kişiye yükleyen bir akran baskısına da dönüşebilir. Örneğin; hayatta kalana "bu davranışın yüzünden şiddete maruz bırakılmış olabilirsin" derken uygulanan açık mağdur suçlayıcılık, "bu ilişkide şiddet yaşadığını bildiğin halde neden ısrarla devam ediyorsun" şeklinde örtük ifadelerle yine kişiyi psikolojik ve sosyal şiddete maruz bırakabilir. Çünkü kişinin flört şiddeti yaşadığı bir ilişkiden çıkmaması ya da çıkamamasının çeşitli sebepleri olabilir.

Şiddet yaşanan ilişkiden neden çıkamayabiliriz?

Bu soruyu sorduğumuzda aklımıza ilk gelen cevaplardan biri olan "neyin şiddet olduğunu bilmemek" şiddeti durduramamanın en önemli ve başlıca nedenlerinden biridir. Aslında bir çoğu flört şiddetine referans eden durumlar, toplumsal cinsiyet rolleri ve baskın ataerkil kodlarla birleşerek yaşanan durumun meşrulaştırılmasına sebep olabilir. Bu kodlar flört şiddetine dair mitlerle de beslenerek sürdürülür. Örneğin; "bir kişinin kıskançlık davranışı kişinin sevgisini gösterir, kişiyi koruma amaçlı kısıtlamak şiddet değildir" gibi mitleri hepimiz aileden, okuldan, sokaktan, sosyal çevremizden ya da medyadan öğrenir ve içselleştiririz. Bu nedenle şiddeti tanımak ve dolayısıyla da durdurmak güçleşir. Ancak şiddeti durduramamanın çok daha karmaşık dinamiklere dayanan başka bir çok nedeni de bulunmaktadır.

Şiddet döngüsünün uzun süreli sosyal ve psikolojik etkileri

Yukarıda belirtildiği gibi şiddeti durdurmanın ilk adımı onu tanımak ve tanımlayabilmek olsa da, bunun gerçekleşmesi zaman zaman hiç kolay olmayabilir. Bunun nedenlerinden biri, kişinin uzun süredir flört şiddeti yaşanan bir ilişkide kalması ve şiddet döngüsüne maruz bırakılması olabilir. Şiddetin bütün türleri için ele alabileceğimiz şiddet döngüsü olgusunu flört ilişkisi içerisinde de izlemek oldukça mümkündür.

Flört şiddeti, belli davranış biçimlerinin tekrar etmesiyle tanımlanır. Şiddet içeren ilişkilerde şiddet davranışları genellikle artarak devam eden bir özelliğe sahiptir. Fakat bu ilk belirtinin şiddet olmadığı anlamına gelmez. Bir şiddet davranışını 'tek seferlik' diyerek önemsizleştirmemek ve bu davranışın yeni şiddet davranışlarının işareti olabileceğini unutmamak çok önemlidir. Döngüyü fark etmenin ardından atılacak bir sonraki adım bu döngünün dışına çıkabilmektir. Şiddet döngüsünü kırmak sanıldığı kadar kolay değildir. Bu nedenle; şiddet içeren güvensiz bir ilişki yaşadığını fark ettiğiniz bir kişiyi desteklemek ve güçlendirmek önemlidir. Bu durumda şiddetin normal bir davranış gibi kabul edilmemesi oldukça önemlidir.[5]

Yaşanan şiddetin bir döngüye dönüşmüş olması ve bu döngünün uzun bir süredir devam etmesi hayatta kalanın üzerinde sosyal ve psikolojik etkilere neden olabilir. Özellikle "mağdur suçlayıcılık" çerçevesinde değerlendirebileceğimiz gibi, şiddetin sorumluluğu hayatta kalana yüklendiğinde bir süre sonra kişi de yaşadığı şiddetin sorumlusunun kendisi olduğunu düşünmeye başlayabilir. Kişi maruz bırakıldığı şiddetten dolayı utanç duyduğu için paylaşmaktan kaçınabilir ya da uzun süredir sosyal şiddete maruz bırakılarak aşırı kontrol altında tutulması, çevreyle olan iletişimini ve duygusal paylaşımının azaltılması da kişiyi çaresiz ve yalnız hissettirebilir. Aynı zamanda kişi yaşadığı şiddeti durduramıyorsa, onunla baş etmek için şiddetin herkesin başına geldiği varsayımı ile normalleştirmeye çalışabilir. Zaten genellikle şiddet uygulayan taraf da benzer ifadelerle şiddeti meşrulaştırdığı için kişi de bu yönde düşünmeye başlayabilir. Bundan dolayı şiddet döngüsü nedeniyle şiddeti tanımak ve durdurmak kolay değildir.

Korku ve tehdit – aile ve akran baskısı

Flört şiddetini durduramamanın bir diğer nedeni de şiddetin fark edildiği ancak aile ya da akran baskısı nedeniyle şiddetin ifade edilemediği durumlarda yaşanır. Örneğin şiddete maruz bırakılan kişi, bu durumun ailesi ya da arkadaşları tarafından öğrenilmesinden sonra alacağı tepkilerden ya da güvenlik tehditlerinden korkuyorsa şiddeti ifade etmekten kaçınabilir. Bu noktada yine "mağdur suçlayıcılık" hayatta kalana yönelen önemli bir baskı aracına dönüşeceğinden kişi şiddet ilişkisinde kalmayı ya da bu şiddetle tek başına mücadele etmeye çalışmayı tercih edebilir.

5 Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak, Eğitimciler ve Danışmanlar İçin Uygulama El Kitabı, 2017)

Emniyet mi? Güvenlik mi?

Yukarıda da belirtildiği gibi; şiddeti durduramamanın çok daha karmaşık dinamiklere dayanan başka nedenleri de bulunmaktadır. Örneğin; bazen kişi şiddeti fark edebildiği ve çeşitli destek mekanizmalarına erişebildiği halde şiddet ilişkisinde kalmayı tercih edebilir. Kişi aslında "emniyette" olmadığı bir ilişkide dahi kendisini "güvende" hissedebilir. Kişinin o zamana kadarki yaşamsal deneyimleri, ilişki pratiklerine dair duygu ve düşünceleri, sosyal çevresinin davranış ve tutumları gibi dinamikler şiddet yaşadığı ilişkinin içerisinde kendisini "güvende" hissetmesine neden olabilir. Bu noktada kişiye kendisini hiç hazır hissetmediği ya da şimdiye kadar ördüğü düzeni bir anda tamamen alt üst edecek "plan" ya da "çözüm" önerileri sunmak bu kişinin daha da tedirgin hissederek adım atmamasına yol açabilir.

Hepimizin maruz bırakılan olabileceği bir konuda hiyerarşik bir yere konumlanmamak, kendimiz ile hayatta kalanın kişisel sınırlarını korumak açısından çok önemlidir.

Okuda San Miguel, 2014 - I am You & You are Me

Peki ne yapabiliriz?
Yargılamadan dinlemek

Kulağa klişe gibi gelse de bazen yargılamadan dinlediğimizi sandığımız durumlarda da karşımızdaki kişiyi yargılıyor olabiliriz. Doğrudan suçlayıcı ifadeler içermese bile yapılan imalar, anlamaya değil meraka dair sorular da yargılayıcı anlamlar taşıyabilir. Daha önce de belirtildiği gibi "sen böyle yaptığın için bu şiddeti yaşadın" demek ne kadar "mağdur suçlayıcılık" ise "bunun şiddet olduğunu bile bile nasıl bu ilişkide kalırsın?" demek de bir sosyal şiddettir ve yine hayatta kalanı yargılamaktadır.

Şiddete dair bildiklerimizi paylaşmak

Bir kişiye şiddete dair bildiklerimizi aktarmak, şiddet türleri, şiddet döngüsü hakkında bilgi vermek her zaman önemlidir. Örneğin; kişinin tam "acaba şiddeti hak edecek bir şeyler mi yapıyorum?" diye düşündüğü noktada ona şiddet döngüsünden bahsetmek hayatta kalanın kendine dair şüphelerini ve kaygılarını azaltmaya yardımcı olabilir. Şiddeti hemen durdurmasa da kişide ufak tefek kırılmalar yaşanmasına neden olabilir. Ayrıca hayatta kalan ile güvenilir olduğunu düşündüğümüz yayınları paylaşmak, onu destek kişilerine ve kanallarına yönlendirmek çok kritik önem taşır. Ancak bunu yaparken de dilimizi hiyerarşik bir yerden kurmamak ve hiçbirimizin şiddet anlamında "kurtarılmış" kişiler olmadığımızı aklımızda tutmak çok önemlidir.

Kararlara müdahale etmemek - Önce güvenlik !

Yine bu noktada kişiye gerekli bilgileri verdikten ve onunla bildiğimiz mücadele kaynaklarını da paylaştıktan sonra onu bir karara zorlamamak çok önemlidir. Çünkü bir kişinin hareket alanını, yapıp yapamayacaklarını ve o anki koşullarını kişinin kendisinden iyi kimse bilemez. Bazen bizim bir kişi için düşündüğümüz "çözüm" ya da karar o kişinin güvenliğini ciddi anlamda tehlikeye atabilir, ya da kişiyi hazır olmadığı bir senaryoya zorlamak onun tedirginlik düzeyini artırıp cesaretini kırabilir hatta şiddeti durdurmasını geciktirebilir. Bu nedenle kimsenin "kurtarıcı"sı olmadığımızı hatırlamak hem hepimizin maruz bırakılan olabileceği bir konuda hiyerarşik bir yere konumlanmamak, hem de kendimiz ile hayatta kalanın kişisel sınırlarını korumak açısından çok önemlidir.

Karşılaşmaları Artıralım!

Rızanın sorgulanması ve çok boyutlu değerlendirilmesinde olduğu gibi; "mağdur suçlayıcı" yaklaşımın varlığı da sorgulanmalı ve üzerine çalışmalar yapılmalıdır. Bir şiddet vakası üzerine konuşan herkesin kendisinde ve karşısındaki insanın yaklaşımında "mağdur suçlayıcılık" olup olmadığına dikkat geliştirmesi şiddetle mücadelede çok değerlidir. Aynı zamanda bütün destek mekanizmalarının ve dayanışmanın mağdur suçlayıcı yaklaşımdan arındırılması, hayatta kalanların yeni mağduriyetler ve ikincil travmalar yaşamaması ve toplumsal mitlerin yıkılması için de çok önemlidir.[6] Bu mücadele aynı zamanda şiddet kültürünün analiz edilebilmesi ve cinsiyet eşitsizliği ile şiddet ilişkisinin kurulabilmesi açısından çok önemlidir.

Unutulmamalıdır ki; mağdur suçlayıcı yaklaşımı besleyen mitlerle mücadele etmek ve şiddeti durdurmak aniden gerçekleşmeyecektir. Bu çok boyutlu şiddeti durdurmak birikimsel ve uzun bir süreç gerektirebilir. Okuduğumuz bir kitap, izlediğimiz bir film, katıldığımız bir panel, karşılaştığımız bir arkadaş, görüştüğümüz bir uzman hepimizde farklı kırılmalara sebep olabilir. Bu karşılaşmalar şiddetle mücadelede birikimsel ve bütünsel bir rol oynar. Biz de bu karşılaşmaların sayısını olabildiğince artırmaya çalışarak şiddetle hep birlikte mücadele edebiliriz. Karşılaşmak ümidiyle...

6 Cinsel Şiddetle Mücadeler Derneği, Kavram Tartışmaları-6 "Çeviri Kavramlar" bkz. http://cinselsiddetlemucadele.org/2017/06/23/kavram-tartismalari-6-ceviri-kavramlar-2/

Flört Şiddeti: Akademide Ne Var Ne Yok?!

Ezgi Toplu Demirtaş - Akademisyen

Doktora derecesini Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Danışmanlık Ana Bilim Dalından alan Ezgi Toplu Demirtaş; doktora tezini flört ilişkisi olan üniversite öğrencileri arasında psikolojik flört şiddeti üzerine yazmıştır. ABD'de University of North Carolina at Greensboro'da uzun süreli misafir araştırmacı olarak çalışmıştır. Yakın ilişkilerde yaşanan şiddete yönelik her türlü damgalamaya son vermeyi ve istismar atlatan kadınlarla dayanışmayı amaçlayan "The See the Triumph International Ambassadors" adlı programın da Türkiye ayağında çalışmakta ve flört şiddetine yönelik farkındalığı artırmak için bir twitter hesabı (@FlortSiddeti) yönetmektedir. Şu an İstanbul'da MEF Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünde öğretim görevlisidir.

İçerik Uyarısı: Bu röportajda okuyacaklarınız geçmişte yaşadığınız ya da halen yaşamakta olduğunuz, sizin için baş etmesi güç hisleri tetikleyebilir ya da beklemediğiniz yüzleşmeleri beraberinde getirebilir. Okumak zorlayıcı bir hale gelirse ara verebilir, kendinizi hazır hissettiğinizde okumaya yeniden başlayabilir ya da güvendiğiniz bir arkadaşınızla beraber okuyabilirsiniz.

Röportaj ve Fotoğraf • **Nurgül Öztürk**

Flört şiddeti kavramı ve bu kavramın akademide yer bulması dünya literatüründe nasıl bir geçmişe sahip?

Yakın ilişkilerde şiddet akademide (Amerika literatürü üzerinden konuşmak gerekirse) 1970'lerden itibaren aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet bağlamlarında yer bulmaya başlıyor kendine. 70'lerin sonunda çok büyük yankı uyandıran birkaç kitap var, *"Behind closed doors: Violence in the American Family"* (Kapalı Kapıların Ardında: Amerika Ailelerinde Şiddet) ve *"The battered woman"* (Şiddete Maruz Bırakılmış Kadın) gibi. Büyük yankı uyandırıyor çünkü Amerikan ailelerinde şiddetin ne kadar yaygın olduğunu ortaya koyan çalışmalar bunlar. Ondan öncesi şiddet yokmuş gibi davranılan dönemler. Fiziksel şiddet tartışılıyor önce, sonra cinsel ve en son psikolojik şiddet. Sonrasında araştırmacıların şiddeti evlilik ilişkisi dışında, flört ilişkilerinde de araştırmaya başlaması çok uzun sürmüyor. Çok değil, bu kitaplar yayınlandıktan 2 yıl sonra, 1981'de Makepeace fiziksel şiddeti flört ilişkisinde *(courtship violence)* araştırıyor ve üniversite öğrencilerinin %21'nin flört ilişkilerinde en az bir defa fiziksel şiddete maruz kaldığını ortaya koyuyor. Flört şiddetinin -fiziksel- bu yaygınlığı bir yandan inandırıcı gelmemekle birlikte, araştırmacılar çalışmalarını sürdürüyorlar. Yine evlilik ilişkisinde şiddete benzer bir biçimde sırasıyla fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet araştırılıyor. Psikolojik şiddet ise duygusal şiddet, kontrol ve kısıtlama, tahakküm, ekonomik şiddet, tinsel (spiritual) ve dinsel (religious) şiddet, ısrarlı takip gibi çok farklı alt alanlarda inceleniyor artık. Bir de psikolojik olan tüm şiddet türleri online-siber ortamda da inceleniyor.

Peki ya Türkiye'deki durum nasıl? Akademide bu kavram nasıl yer buluyor; daha çok sosyal bilimlerin altında mı çalışılıyor?

Türkiye'de de flört şiddetinin 2000'lerin ortasından itibaren akademide araştırılmaya başlandığını görüyoruz. Sanırım en eski araştırma 2008 yılındaki Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin gerçekleştirdiği. Ben de ilk araştırmamı 2010 yılında yapmıştım. Evet, Türkiye'de de, dünyada da sosyal bilimler altında araştırılıyor. Sosyal Psikoloji, Psikolojik Danışmanlık, Sosyal Hizmet, Aile Çalışmaları, Sosyoloji, Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, Hemşirelik, Halk Sağlığı gibi ve daha adını sayamadığım pek çok disiplin flört şiddeti çalışıyor ya da çalışabilir.

Türkiye'de akademi ve sivil toplum arasındaki ilişkiyi nasıl buluyorsun? Araştırmaların pratik etki alanı oluyor mu?

Bu konuyu çok önemsiyorum. Önemsenmemesine şaşırıyorum da aslında. Çok kuvvetli değil ilişkiler, belki 3 büyük şehirde kişisel çabalarla bir ilişki kurmak isteyenler ve kuranlar var ve çok da başarılı olanlar var ama çok azınlıktalar, zaten bir kısmı da artık akademide değil, ne yazık ki... Tabi akademi Türkiye'de ne kadar akademi, o çok ayrı bir tartışma konusu. Ben akademi-STK meselesinde daha eleştirel bir yerdeyim, ana-akımdan ziyade. Eğer doğrudan herhangi bir uygulamanın etkililiğini ölçmüyorsa araştırmaların pratik etki alanı hiç yok diyebilirim. Yani belki bir dereceye kadar öğrenciler üzerinde etkili oluyordur o araştırmalar. Ancak akademi dışında pratik etki alanı var mı, bilmiyorum. Yok sanki, var mı? Yani şiddetin nedenlerini araştırıyoruz, buluyoruz da ama şiddeti önleyebiliyor muyuz? Ne önleyici, ne de müdahale edici bir etkisi oluyor araştırmaların. Akademideki bir araştırma örneğin, sokaktaki kadının şiddete uğramasını önlüyor mu? Kadını güçlendiriyor mu, şiddet uygulayan erkeğe bir etkisi var mı? Çokça tartışma konusu bunlar hep. Akademi de aktivizm de çok yoğun çalışılan, çok vakit harcanan, çokça da gönüllükle yürütülen alanlar. Enerji mi kalmıyor nedir? Ancak akademi-STK işbirliğinin gerçekten işe yaradığı da bir gerçek. Örneğin, ben ODTÜ'den mezun olmadan, her dönem öğretmen adaylarına yönelik Rehberlik derslerine Kaos GL'nin Ayrımcılık Karşıtı Dersleri'ni (AKD) davet ettik ve sonrasında öğrencilere tepki yazıları yazdırdık. Bu tepki yazılarını incelediğimiz araştırmamızın sonuçları, AKD'nin öğretmen adaylarının LGBTİlere yönelik ayrımcılığın farkına vardıklarını ve algılarında hak temelli bir değişiklik yarattığını gösterdi ve hatta Kaos GL "Ayrımcılık Karşıtı Dersler kampüsleri dönüştürmeye geliyor!" başlığıyla bunu haberleştirdi. Sözün kısası STK-akademi işbirliği işe yarıyor, işbirliği kurulduğunda tabi.

'Kıskançlıktan, kontrolden ve kısıtlamadan bahsettiğimde öğrenciler bunu şiddet olarak algılamıyor, ve hatta bu davranışları "iyi, mutlu ilişki" davranışları olarak değerlendiriyorlar."

Araştırmalarını daha çok üniversite öğrencileri ile gerçekleştiriyorsun. Gençler arasında özellikle duygusal şiddetin diğer şiddet türlerine oranla daha kabul edilebilir olduğundan bahsediyorsun. Bu sonucu nasıl ele alırsın? Duygusal şiddetin diğer şiddet türlerinden farkı nedir?

Evet, psikolojik şiddet diğer şiddet türlerine göre daha kabul edilebilir sayılıyor. Sadece araştırma sonuçlarında değil, verdiğim seminerlerde de çok net gözlemliyorum, görüyorum bunu. Fiziksel ve cinsel şiddeti anlatırken kullandığım kavramlara ve davranışlara hiçbir itiraz gelmezken, psikolojik şiddeti anlatmaya başladığımda hemen "Hocam bu da mı şiddet", "Eee ben bunu yapıyorum, bana da yapılıyor, hiç şiddet gibi değil bu", "Hocam buraya kadar iyiydi hoştu her şey ama şimdi..." gibi tepkiler alıyorum. Örneğin kıskançlıktan, kontrolden ve kısıtlamadan bahsettiğimde öğrenciler bunu şiddet olarak algılamıyor ve hatta bu davranışları "iyi, mutlu ilişki" davranışları olarak değerlendiriyorlar. Nereye gittiğini sürekli takip etmek, arkadaşlarını arayıp nerede ve kiminle olduğunu kontrol etmek, kiminle görüştüğüne, ne giydiğine müdahale etmek, sürekli birlikte olmak, daha fazla birlikte olmak için zaman talep etmek, karşı tarafın kendi başına, arkadaşlarıyla, ailesiyle zaman geçirmesine müdahale etmek, kıskanmak, o kızla/oğlanla görüşemezsin demek... Bunlar hep iyi ve mutlu ilişki davranışları gibi algılanıyor. İngilizcede geliştirilen bir ölçeği Türkçeye uyarladığımız bir araştırmada örneğin, üniversite öğrencileri "kıskançlığı" orijinal ölçeğin aksine "psikolojik şiddet" olarak değerlendirmedi. Uzun süre istismara maruz kalmış, istismar atlamış kadınlarla yapılan nicel ve nitel çalışmalar hep benzer bulguyu veriyor: "En kötüsü psikolojik şiddet". Psikolojik şiddetin etkilerini atlatmak fiziksel şiddete göre çok daha uzun sürüyor. Ancak özellikle ilişkide fiziksel ve/veya cinsel şiddet yoksa, salt psikolojik şiddet varsa üniversite öğrencileri, özellikle de uzun soluklu bir ilişkiyse, bunu bir "fedakarlık" gibi görüyor; psikolojik şiddet olmayan bir ilişki olamazmış gibi, kötünün iyisi gibi. Türkiye'de yok, ancak yurtdışındaki boylamsal çalışmaların sonuçları çok net: Evlilik öncesi psikolojik şiddet, evlilikteki her türlü (cinsel, fiziksel, ekonomik, psikolojik) şiddetin en güçlü yordayıcısı. Bir nevi "şiddet geliyorum" diyor.

Kıskançlık nedir? Engellenebilir bir duygu mu? Nasıl engellenir? Zarar vermeden kıskanmak mümkün müdür? Partnerimize zarar verdiğimizi nasıl anlayabiliriz?

Kıskançlık doğrudan çalıştığım bir konu değil, ancak kıskançlığın tek bir boyutunun olmadığını, duygu, düşünce ve davranış boyutlarından oluştuğunu biliyorum. Kişi kıskançlıkla ilgili duygusunu, düşüncesini kendine saklarsa, kendi baş etmeye çalışırsa, davranış olarak sergilemezse, partnere doğrudan bir yansımasını görmek zor haliyle. Doğrudan ya da dolaysız kıskançlığı (partnere yansımasa bile) zarar veren bir olgu olarak ele alıyorum ben. Bazı araştırmacılar sağlıklı ve sağlıksız, işlevsel olan ve olmayan kıskançlık ayrımı yapıyorlar. "Seven insan kıskanır", "kıskanmıyorsa sevmiyordur" gibi söylemlerin yakın partner ilişkilerinde egemen olduğu bir coğrafyada ve kültürde, sağlıklı ve sağlıksız, işlevsel olan ve olmayan kıskançlık ayrımı ne kadar yapılabilir, yapılabilir mi bilmiyorum doğrusu. Kendi kişisel ilişkilerimi düşünüyorum; kıskanmadım ya da bu duyguyu hissettiğimde (çok nadir), dönüp kendime baktım, şu anda beni böyle hissettiren nedir diye? Kendime sordum hep bu soruyu, partnerimden "onunla görüşmeni istemiyorum", "neden telefonunu açmadın", "neredeydin", "o adamla/kadınla görüşmeni istemiyorum" gibi taleplerim olmadı. Şu anda böyle hissettiren nedir sorusunu geçip, kendi içine bakmadan, bu rahatsız edici duygu/düşünce ile baş edemeyip "bu rahatsız edici duygudan/düşünceden"

İllüstrasyon: Aslı Alpar

bir an önce kurtulmak için partneri kısıtlamak, partneri kontrol etmeye başlamak psikolojik şiddete giriyor zaten, bir adım sonrası da fiziksel şiddet. Bir de cinsellik boyutu var işin Türkiye'de. Sanki o kontrolü bıraktığımız anda partnerimiz ilk fırsatta başka kadınlar/erkekler bulacak. Off çok fazla dinamik var bu kıskançlıkta... Zarar vermeden kıskanmak bana mümkünmüş gibi görünmüyor.

Peki kişiler zarar gördükleri bir ilişkiyi neden sürdürüyorlar?

Birçok sebebi var. Öncelikle yaşanılan şeyin şiddet olduğunun farkında olmayabilirler, psikolojik şiddette olduğu gibi. Bir de insanlar ilişkinin bitmesini değil, şiddetin bitmesini istiyorlar, çünkü sevdikleri ve âşık oldukları için başladılar o ilişkiye. Çünkü şiddet yaşanana kadar ya da şiddet yaşanmadığında verilen sözler var, yaşanan güzel şeyler de var. 7/24 bir şiddet söz konusu değil, ilişkilerin çok büyük bir çoğunluğunda o şiddet döngüsünün içinde güzel anlar da var. Bir şiddet döngüsünün içinde olunduğunun da farkına varmak uzun sürüyor olabilir. Bazen de inkar var, bir baş etme mekanizması olarak, şiddet yaşadığının inkarı. Korku da bir etken, şiddetin bir sonraki aşamasının –ilişki sonlandırıldığında– kadın cinayeti olması söz konusu kadınlar için. Son derece haklı bir korku bu, gerçek dışı değil çünkü. Suçluluk da olabilir, yaşanılanlarda kendi payının da olduğunu düşünme ve hep bir kendine çeki düzen verme hali bazen. Bir de partnerin değişebileceğine, partneri değiştireceğine olan inanç. Şiddet çalışanlar olarak biliyoruz, fail kişi kendi istemedikçe değişmeyecek. Ancak maruz bırakılan kişide de hep bir umut oluyor; bir gün değişecek, şu olunca değişecek, işi çok stresli, zor bir dönemden geçiyor, küçükken ona da kötü davranmışlar, sevgi görmemiş benim sevgim ve ilgim iyileştirecek gibi inançlar güçlü oluyor bazen. Özellikle flört ilişkilerinde bilhassa kadınlar açısından cinsel bir yaşantı geçirmiş olmak da çok güçlü bir etken bizim kültürde, bu yaşantı ilk de olabilir... Aile akran baskısı var bir de. İlginç bir şekilde, evet. Sonuçta sevilen ve saygı gösterilen bir kişi ise partner, şiddet uygulayan yüzünü sadece partner görüyorsa, "iyi çocuk, akıllı çocuk, zengin çocuk, çalışkan çocuk, daha iyisini mi bulacaksın" gibi söylemlerle, kişiyi kendini sorgular halde bırakma durumu olabiliyor. Akran, aile baskısı gibi güçlü kolektivist bir yanımız var çünkü kültürel olarak. Bir de kişisel bazı özellikler de rol oynuyor. Asla unutulmaması gereken etkenlerden biri de; faille empati kuranlar, failin yanında duran yasalar, uygulamalar. Resmi anlamda söylüyorum, sürekli bir şiddete maruz kaldığını ispatlama hali çok yorucu karakollarda, mahkemelerde, hastanelerde. Sistematik bir baskı var. Çok fazla dinamik var sözün kısası. Erkek egemen toplumda yaşıyoruz. Kişisel bağlamdan sistematik bağlama; her uygulama, her söylem, her anlayış çok eril. Çok güçlü bir cinsiyet toplumsallaşması var. Flört şiddeti toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet türü. Şiddeti yücelten bir toplumda yaşıyoruz, şiddeti meşrulaştırıyoruz sürekli, çocuğumuza "sen neden vurmadın"ı öğretiyoruz. Şiddet bir çözüm aracı olarak dayatılıyor. Ailemizde görüyoruz, annemizden babamızdan gördüğümüz şeyi sorgulamadan kabul ediyoruz. Babanın da anneyi kıskandığı bir ailede mi büyüdü bir insan, baba da seviyor anneyi sonuçta. Demek ki kötü bir şey değil. Bir de lisede, üniversitede "akran etkisi" diye bir kavram var. Sınır kavramı yok. Şiddetin tanımı çok basit aslında. Benim çizdiğim bir sınır var, partnerim o sınırı aştı mı şiddet başlıyor. Ama özel alan kavramı yok bizim ülkede, insanlar sınır ihlallerinin farkında değil. Var da var yani. Ee bir de son 15 yıldır yükselen muhafazakarlık cinsiyet rollerini daha da dayattı, keskinleştirdi. Kadın alttan alacak, yumuşak olacak...

"Şiddetin tanımı çok basit aslında. Benim çizdiğim bir sınır var, partnerim o sınırı aştı mı şiddet başlıyor. Ama özel alan kavramı yok bizim ülkede, insanlar sınır ihlallerinin farkında değil."

Bazı çalışmalarında aşk ilişkilerini "yatırım modeli" üzerinden okuyorsun; bunu biraz açıklayabilir misin?

Yatırım modeli; ilişki doyumu, ilişkiye yatırım ve ilişki dışında başka seçeneğin olmadığı algısının bir kişinin ilişkiye bağlığını etkilediğini öne sürer. Biraz önce kişiler zarar gördüğü ilişkiyi neden sürdürürler diye sormuştunuz. Biz de şiddet içeren bir ilişkiyi sürdürme ilişkisel dinamiklerin rolünü araştırdık. Çünkü kişisel görüşmelerde, "çok emek verdim", "kaç yıllık ilişkim", "şiddet dışında ilişkimde mutluyum", "onu seviyorum", "çok fedakârlık yaptım bu ilişki için" gibi söylemler öne çıkıyordu. Şiddete maruz bırakılan kişi için, ilişkiye yatırım yapma, ilişki doyumu, ilişki dışında seçeneklerin olmadığı algısının şiddet yaşanmayan ilişkilerdeki gibi ilişki bağlılığıyla ilgili olup olmadığına da baktık. Kuram, ilişkide şiddet varsa da yoksa da anlamlıydı. Doyum yüksekse, ilişkiye yatırım yapılmışsa ve başka seçeneğin olmadığı algısı varsa bağlılık artıyor. Bunun dışında, cinsel şiddet hariç, psikolojik ve fiziksel şiddete maruz bırakılan kişiler, ilişki doyumu, ilişki bağlılığına aracılık ediyor. Bu bulgular kadınlar için geçerli bu arada. Flört ilişkisinde psikolo-

jik ve cinsel istismar yaşayan kadınlarla çalışırken, o ilişkiyi sonlandırıp sonlandırmama kararında, ilişkideki mutsuzluk üzerinden girmek de bir yol olabilir diyor bulgular aslında.

Flört şiddeti daha çok kadına şiddet odağında ele alınıyor. Bu alanda yürütülen çalışmalar, kampanyalar daha çok kadınların güçlendirilmesine yönelik. Senin yaklaşımın nasıl? İkili cinsiyet sistemi ve hakim toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi yadsınamaz ama şiddetin farklı dinamikleri de yok mu?

Türkiye'de yürütülen araştırmaların bulguları, yurtdışında yürütülen araştırmaların bulgularına benzer şeyler söylüyor aslında sıklık konusunda. Özellikle psikolojik şiddette cinsiyet farklılığı yok. Cinsel şiddette çok belli, fiziksel şiddette ise belli belirsiz bir fark var. Ancak burada birkaç önemli nokta var: Öncelikle bu oranlar kişi belli bir davranışı (örneğin partnerimin haberi olmadan eşyalarını karıştırdım) bir kere de yapsa 20 kere de yapsa yapmış oluyor, o yüzdeye giriyor. Bu tartışma konusu. Artı şiddetin sıklığını ölçen ölçekler davranışların sonuçlarını ve zararını da ölçmüyor. Heteroseksüel bir ilişkide örneğin bir kadının bir erkeğe attığı tokat ile bir erkeğin bir kadına attığı tokat aynı değerlendiriliyor bu standardize edilmiş ölçeklerde. Halbuki biri hastanelik edebilir gibi. Bir de davranışın ardındaki niyeti de ölçmüyor, o tokat öz savunma için mi atıldı, zarar vermek için mi belli olamıyor. Tüm bunların sonucunda flört şiddetinde cinsiyet farklılığı yokmuş gibi bir izlenim de doğuyor. Ancak henüz Türkiye'de flört şiddeti sonucu hayatını kaybeden bir erkek görmedim, fakat hayatını kaybeden kadınlar var ve sayıları da artıyor. Dolayısıyla hep kadınlara yönelik, kadının güçlendirilmesine yönelik çalışmalar daha fazla. Ben, kişisel olarak erkeklere yönelik –özellikle liselerde ve üniversitelerde– toplumsal cinsiyet odaklı, erkeklik odaklı, güvenli ve mutlu ilişkiler odaklı önleyici çalışmaların işe yarayabileceği umudunu taşıyorum. Özellikle flört şiddeti için. Kadınların sorumlusu olmadığı şiddet için, sadece kadınların güçlendirilmesi bana yanlış değil ancak eksik geliyor. Fakat altını çizmek istiyorum, flört şiddeti bağlamında konuşuyorum.

> *"Şiddet cinsiyet mefhumundan bağımsız bir pratik değil, ancak salt da cinsiyete bağlı değil."*

Akademik çalışmalarında LGBTİ+'lara da yer vermişsin. Bu alandaki çalışmalarından da bahsedebilir misin? LGBTİ+'ların yaşadığı farklı flört şiddeti türleri var mı?

LGBTİlerde flört şiddeti çalışmadım. Daha çok LGBlerin kimlik gelişimi ve öznel iyi oluşları üzerinde çalışıyorum. Kişisel gözlemlerimden yola çıkarak bu soruya cevap verebilirim. LGBTİ+'lar da flört şiddetinden muaf değil. Bunu konuşmak çok zor ve hatta şimdiye kadar sadece kendi içimizde konuştuk. Geldiğimiz noktada şunu söyleyebilirim, kendini hem feminist hem de lezbiyen, biseksüel, queer olarak tanımlayanlar da flört şiddetinden muaf değil. Çok da farklı olduğunu düşünmüyorum. Kaos GL bu konuda "Çuvaldızı kendimize batırıyoruz, şiddeti konuşuyoruz" diye yeni bir yazı dizisi başlattı, ilgiyle okuyorum. Heteroseksüel ilişkilerden çok daha farklı değil ilk deneyimler, sanırım şimdiye kadar dört ya da beş tane paylaştılar. Belki de LGBTİ+'larda şiddeti konuşmak daha zor. Şiddet cinsiyet mefhumundan bağımsız bir pratik değil ancak salt da cinsiyete bağlı değil. Konuşuluyor olmasını olumlu karşılıyorum, konuşulmayan her şey tabulaşıyor, yok sayılıyor çünkü.

Peki biraz da olumlu olana bakalım. Hiç şiddet yaşanmayan ilişki mümkün mü? Sen güvenli ilişkiyi nasıl tanımlıyorsun?

Hiç şiddet yaşanmayan ilişki mümkün, zor ama mümkün. Olumlu duyguların yaşandığı ilişkiler güvenli ilişkiler bana göre; aşkı, sevgiyi keyifle yaşama, tanımlama hali. Şiddet içermeyen ilişki mutlu hissettirir, iyi hissettirir. Bağımsızlığın korunması, bağımlılığın değil bağlılığın olduğu, karşılıklı saygının ve güvenin olduğu, eşit bir ilişki. İlişkideki sorumlulukların konuşulduğu, sorumluluklar konusunda ortaklaşıldığı bir ilişki. Bunların konuşulması için açık bir iletişim gerekiyor. Karşılıklı anlayış olmalı, tek taraflı bir anlayış değil. Bu güven ve saygı hali de özsaygı ve özgüveni de içermeli en başta. Sınırların net olduğu, özel alanların korunduğu ilişkiler daha güvenli. Örneğin, ben evlendiğimde evimize arkadaşlarımız geliyordu. 3 oda bir salondu ev. 1 yaşam alanı, 1 yatak odası vardı. Bir de partnerimin ve benim ayrı çalışma ve yaşam alanlarımız; yalnız vakit geçirebildiğimiz, kendimize ait. Çoğu insan yadırgadı bunu, evli insanların ayrı odası olamazmış gibi. Ya odalarınızda yalnızken başka işler çevirirseniz diyorlardı, arkadaşlarımız bile. Sağlıklı düşünceler değil bunlar işte, bunun sonu şüphe, kıskançlık, güvensizlik. Kırılma noktaları hep bu bakış açıları olmalı.

Yani aslında o düşünceleri değiştirmek gerekiyor, çok haklısın. Kişinin dönüp biraz da kendine ve kendi düşüncelerine bakmasını öneriyorsun. Bizim de sloganlarımızdan biri bu; değişim bizimle başlar.

Evet, bu sloganı çok seviyorum, sıkı bir uygulayıcısıyım da. Son zamanlarda birçok STK flört şiddetine yönelik farkındalığı arttırıcı ve önleyici ve koruyucu çalışmalar gerçekleştiriyor. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (yani siz), 40tilki Kadın İnisiyatifi, TOG Kadın Fonu, Mor Çatı gibi. Bunu çok anlamlı ve değerli buluyorum. Özellikle önleyici ve koruyucu çalışmaların etkilerini kısa ve uzun vadede görebileceğimizi düşünüyorum. Akademide de bu konu daha fazla araştırılmaya başlandı. "Ayy onca sorun varken bir bu mu kaldı araştırılacak" gibi cümleler duymuştum ben bu konuyu araştırmaya başladığımda. Sevindirici gelişmeler oluyor. Flört şiddeti yaşayan, atlatmaya çalışan kadınlara psiko-sosyal ve psikolojik destek vermeye başladı şiddetle mücadele eden STK'lar; Kadın Dayanışma Vakfı, örneğin... Yalnız değilsiniz, yalnız değiliz.

Benim sloganlarımdan biri de: "Kötü ilişki, hiç olmamasından daha iyidir" değil, "Güvenli, sağlıklı, mutlu ilişki"... deyip bitiriyorum :)

CİNSEL ŞİDDETLE GENÇ MÜCADELE

Nurgül Öztürk

Yaşam alanlarımızı giderek daha çok daraltan "yasak politikaları"na ve ifade engellerine inat; Şifalı Bilgiler bültenimizin bu sayısında dosya konumuz kapsamında genç mücadele örneklerine yer vermek, nefrete inat yaşasın hayat demek, umudu ve dayanışmayı büyütmek istedik. Genel sağlık ve ahlakın korunması bahanesiyle LGBTİ+ derneklerinin etkinliklerinin yasaklanması, her yıl Haziran ayında düzenlenen onur yürüyüşlerinin son 4 yıldır valilik tarafından her defasında farklı bir gerekçeyle engellenmesi, akademide ve medyada yer bulan ifade özgürlüğü engelleri, kapatılan öğrenci kulüpleri ve dernekler, engellenen ya da sansürlenen etkinlikler, kürtaj hakkına yönelik kısıtlamalar ve şiddetin önünü açan yasal düzenlemeler; eşitlik ve özgürlük haklarımız önündeki engellerdir. Biz biliyoruz ki; baskı ve şiddetin olduğu her yerde mücadele ve hak arayışını büyütecek; elimizden alınan araçların yerine yenilerini koyacak, daralan alanlarımızı ara sokaklar bularak çoğaltacak, umutsuzluğa alışmayacak ve haklarımızı aşkla, dayanışmayla, mücadeleyle kazanacağız!

İşte bu mücadelede uzun soluklu toplumsal etki ve değişim için gençler kilit bir role sahip. Gençlerin kullandığı yaratıcı dil ve yeni stratejiler; fikir ve deneyim paylaşımlarını mümkün kılan akran eğitim ve alternatif öğrenme modelleri, kampanyalar, projeler, etkinlikler ve türlü dijital platformlar mücadelenin yaygınlaşması ve diğer şiddet türleri gibi cinsel şiddetin önlenmesi yolunda da bizlere önemli araçlar sunuyor. Gençlerin kendi örgütledikleri oluşumlar kadar; onların katılımını gözeten, ihtiyaçlarına odaklanan, düşünce ve deneyimlerine alan açan sivil toplum kurumları ile lise ve üniversite örgütleri de genç mücadelenin büyümesine destek oluyor. Bilgilendirici ve farkındalık artırıcı içerikler üretiliyor, uyarlanıyor, yaygınlaştırılıyor; üniversitelerde cinsel şiddet ve tacize karşı öğrenci kulüpleri ve birimler açılıyor, politika metinleri oluşturuluyor; panel, konferans, tartışma vb. etkinlikler düzenleniyor; sokak ve kampüs eylemleri örgütlenerek gençler arası dayanışma destekleniyor.

Üniversite kampüslerinde örgütlenen gençlerin cinsiyetçiliğe, homofobiye, bifobiye, transfobiye, tacize ve ayrımcılığa karşı mizahın gücünü ve dijital ortamların olanaklarını kullanarak ürettikleri slogan ve görsel materyaller; kamu/özel üniversite, büyük/küçük şehir ayrımı olmaksızın her yerde! Üniversite içinde gençler arası farkındalığı artırmak için üretilen bu örnekler; üniversitelerin şiddeti gören, tanıyan ve normalleştirmeyen alanlara dönüşebileceğine dair bize umut veriyor. Yine üniversitelerde açılan resmi birimler ya da örgütlenen bağımsız öğrenci hareketleri farklı şiddet alanlarına odaklanarak mücadeleyi büyütüyor. Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KASAUM)'un toplumsal cinsiyet konusunda hukuki bir perspektifle kampüs içinde sağladığı görünürlük, Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Merkezi'nde başlayan flört şiddeti akran eğitimi modeli, Türkiye'nin her köşesinde örgütlenen Kampüs Cadıları, Üniversiteli Kadın Kolektifi, İstanbul Bilgi Üniversitesi 40tilki Kadın İnisiyatifi'nin flört şiddeti konusunda ürettiği içerikler ve verdiği hukuki destek sayısız iyi örnekten sadece bir kaçını oluşturuyor.

Lezbifem, 2017

Bunların yanı sıra Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG), Genç LGBTİ+ Derneği, Lambdaistanbul, Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (TAPV), Sağlıkta Genç Yaklaşımlar Derneği, Eksi 25 Derneği, Kaos GL, 1 Aralık Genç İnisiyatifi, Lezbifem (Lezbiyen Biseksüel Feministler), Nar Kadın Dayanışması gibi sivil toplum kurumları ve bağımsız genç oluşumlar; özellikle cinsiyetlendirilmiş kimlik ve cinsel yönelim ayrımcılığı, cinsel ve üreme haklarına erişim, cinsel sağlık eğitimi ve kapsayıcı feminizm odağında yürüttükleri faaliyetler, ürettikleri yayınlar, sokak aktivizmi ve toplumsal cinsiyet ana-akımlaştırma programları gibi çeşitli mücadele ve müdahale yöntemleriyle cinsel şiddeti farklı boyutlarıyla ve farklı açılardan ele alıyor.

Cinsel şiddet meselesini çok boyutlu ele alıyor olmak; toplumsal cinsiyet belası, queer kuram, herkes için daha güvenli cinsellik hakkı, kapsayıcı dil ve yaklaşım, alternatif eğitim modelleri, flört ilişkilerindeki yeni kavramsallaştırmalar, kampüs aktivizmi, göçmenlerin maruz bırakıldığı cinsel şiddet türleri, vegan hareket ve benzeri genç ve güncel meseleleri de beraberinde getiriyor. Akademi; feminist ve queer kuramdan pratiğe sıçrayarak hak temelli çalışmaların önünü açıyor, genç mücadelenin yöntemlerinden biri olarak akademi-sivil alan işbirliğini güçlendiriyor.

BİR BULUT OLSAM...

İllüstrasyon: Berkay Dağlar

Sivil toplum ve genç aktivizmden bahsederken, geçtiğimiz yıl trafik kazasında kaybettiğimiz, cinsel sağlık alanında çalışan LGBTİ aktivisti sevgili Bulut Öncü'yü anmadan geçmek olmaz. Bulut; Sağlıkta Genç Yaklaşımlar Derneği ve TOG Vakfı çatısı altında, gençlerin üreme ve cinsel sağlığı alanında pek çok projeyi desteklemiş, HIV/AIDS konularında gençlerin bilgi ve farkındalıklarını artırılmasına yönelik çalışmalar yürütmüştü. Bulut; seni renkli kişiliğin, neşeli paylaşımların ve bitmek bilmeyen enerjinle hatırlıyor ve çok özlüyoruz.

Biz de Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği olarak kurulduğumuz günden bu yana pek çok kampüs etkinliğinde yer aldık ve çeşitli üniversitelerde öğrencilerle bir araya geldik. Geçtiğimiz yıl daha kapsamlı ve uzun soluklu bir gençlik projesine başlamak üzere pilot bir çalışma ile ilk kez liselere adım attık ve okul psikolojik danışmanlarını da işin içine katarak akran şiddetine odaklanan 'Ne Var Ne Yok?!' projesini yürütmeye başladık. Projenin bir çıktısı olarak Eylül ayında yayımladığımız 'Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak' adlı uygulama kitabını; özellikle eğitim alanında toplumsal cinsiyet normlarına eleştirel bakışın geliştirildiği, önyargı ve ayrımcılık konularına değinen, duygusal ilişkilerdeki şiddet davranışlarına ve türlerine dikkat çeken içeriklerle daha çok genci buluşturma hedefiyle yaygınlaştırıyoruz. Yine bu kapsamda hazırladığımız 'Gençler Arası İlişkilerde Flört Şiddeti' broşürü ile, eğitimcileri gençlerle çalışmadan önce kendileriyle çalışmaları konusunda desteklemeyi amaçlıyoruz.

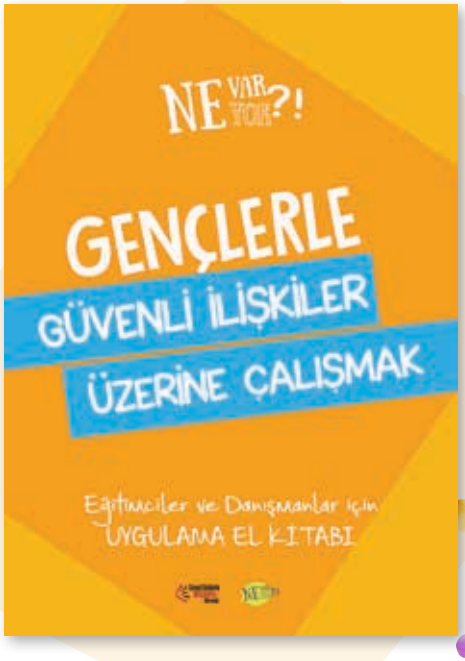

Cinsel şiddetle mücadelede değişimin bizimle başladığını bulduğumuz her fırsatta dile getiriyoruz. Tıpkı diğer şiddet türlerinin olduğu gibi cinsel şiddetin önlenebilmesi için de kişisel ve toplumsal farkındalığın artması bir ön koşul; bunun için de en etkili araç kuşkusuz eğitim. Cinsel şiddetin cinsellik değil, hiyerarşi ve güç ilişkileri ile ilgili olduğunu fark etmemizi; şiddeti mizah ve espri malzemesi olarak kullanmaktan vazgeçmemizi sağlayacak; şiddeti tüketmek yerine onay pratiklerimizi çoğaltmamıza katkı sunacak bir bilgilenme ve eğitim süreci... Genç gruplar için okullarda, farklı eğitim ve çalışma ortamlarında kapsamlı şiddete müdahale programlarının geliştirilmesi, kullanılması ve yaygınlaştırılması gerekiyor. Dünyanın pek çok yerinde cinsel şiddeti odağına alan önleme ve koruma programları; kapsamlı ve kapsayıcı cinsel sağlık eğitimleri aracılığıyla uygulanıyor. En etkili önleme programlarının; şiddete maruz bırakılan, şiddeti uygulayan, şiddete seyirci kalanların ya da müdahale edenlerin tamamını, yani aslında herkesi kapsayan; güvenli ilişkiler, kişisel sınırlar ve onay kavramı etrafında şekillenen programlar olduğu görülüyor. Toplumsal cinsiyet rollerini ve bu normların ortaya çıkardığı şiddet türlerini gençlerle tartışmak, mağduru suçlayan toplumsal algıyı birlikte sorgulamak, kabul edilebilir ve edilemez davranışlar üzerine konuşmak, gençlerin ihtiyaç ve sorunlarını dinlemek, onlara yaşadıkları zarar verici davranış ve durumlarda destek isteyebilecekleri kişi ve birimler sunmak, akran zorbalığı yerine akran desteğini beslemek önleyici programların uygulama süreçlerinde var olmalı. Okul müfredatlarında cinsel sağlık, toplumsal cinsiyet rolleri, güvenli ve sağlıklı ilişkiler, kişisel sınırlar ve şiddet gibi konuları içeren zorunlu dersler bulunmalı. Bu aynı zamanda, şiddete seyirci kalanların müdahale eden konumuna geçmesini, şiddetin kabul görmemesini ve engellenmesini sağlayacak bir adım.

Cinsel şiddet sadece failler ağır cezalarla yargılandıklarında değil; bizler tecavüz üzerine geliştirilen 'şaka'lara gülmediğimizde, cinsiyetçi küfürleri terk ettiğimizde, hayvanların sömürülmesinden rahatsızlık duyduğumuzda, şiddet içeren davranışlara müdahale ettiğimizde, şiddete maruz bırakılanlara inanarak, onlarla dayanıştığımızda gerçekten son bulacak. Daraltılan mücadele alanlarını geri kazanarak, ayrımcı uygulamalara sessiz kalmayarak; bireysel konformizme karşı kendimizle yüzleşebildiğimizde son bulacak.

O zaman yine, yeniden,

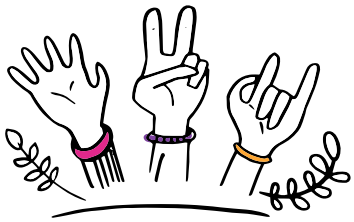

değişim benimle başlar!

40Tilki
Kadın İnisiyatifi

İlk randevudan uzun süreli aşk ilişkilerine kadar, partnerlerden birinin diğeri üzerinde egemenlik kurmak; güç kazanmak ve/veya gücünü sürdürmek; korkutmak/sindirmek; kendine bağımlı hale getirmek için uyguladığı davranışlar "flört şiddeti" olarak tanımlanmaktadır. Flört şiddeti çeşitli biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; Fiziksel, Cinsel, Psikolojik, Sosyal, Dijital, Ekonomik Şiddet ve Israrlı Takip olarak adlandırılmaktadır. Şiddet türlerini kısaca şöyle tanımlıyoruz:

- **Fiziksel Şiddet:** Partnerlerden birinin diğerinin bedenine kasıtlı olarak acı verdiği eylemleri içerir. Vurmak, tekme atmak, tokat atmak, bileğini sıkmak vb. davranışlar buna örnek olarak gösterilebilir.

- **Cinsel Şiddet:** İlişki süresince cinsellikle ilgili herhangi bir konuda partnerlerden birinin diğerini zorlamasıdır. Ayrıca, kişi istemediği halde ilişkinin refahı için evet demek zorunda kalıyorsa ya da hissediyorsa bu cinsel şiddettir.

- **Psikolojik Şiddet:** Partnerlerden birinin diğerinde korku uyandıracak, öz saygısını zedelemesine sebep olacak davranışların bütünüdür.

- **Sosyal Şiddet:** Kişinin toplum içinde görünürlüğünü azaltmaya sebep olan, yalnızlaştıran ve böylece partnerlerden birinin diğerine bağımlı hale gelmesine sebep olan davranışlardır.

- **Dijital Şiddet:** Partnerlerden birinin diğerini teknoloji ve sosyal medya araçlarını kullanarak tehdit etmesi, kısıtlaması ve özel alanına müdahale etmesidir.

- **Israrlı Takip (Stalking):** Partnerlerden birinin diğerini devamlı olarak izlemesi, kişinin isteği dışında devamlı yanında olması ve karşısına çıkmasıdır.

40tilki Kadın İnisiyatifi olarak karşılaştığımız flört şiddeti vakalarında flört şiddetinin gençler arasında oldukça yaygın olduğunu gözlemledik. Feminist teoriye göre ve aynı zamanda gözlemlerimize dayanarak da söyleyebiliriz ki; flört şiddetinin gençler arasında bu kadar yaygın olmasının toplumsal cinsiyet kodları ile güçlü bir bağlantısı var. İlk ilişki deneyimini yaşamakta olan gençler cinsiyet rolünü güçlü bir şekilde benimsedikleri takdirde ilişki içerisindeyken ilişkiyi sorgulama davranışından kaçınabiliyorlar. Ancak okuduğumuz ve araştırdığımız kadarıyla ilişki içerisindeyken sezgilerimize güvenmek güvenli ilişki için iyi bir yöntem.

Diğer yandan, flörtün hala tabu olduğu bir toplumda güvenli ilişki yaşamak gençler için oldukça zor. Kendilerini güvende hissedebilecekleri, sorunlarını dile getirdiklerinde yargılanmayacaklarını bildikleri ortamlar yaratmak onlar için önemli. Bağlanma teorisine göre; kişilerin çocukluk dönemleri sırasında ebeveynlerinden gördükleri sevgi ve güven ortamı, ileri dönemde yaşanacak ilişkileri için ne kadar olumlu bir faktörse aynı şekilde tutarsız ve duyarsız ebeveyn ilişkileri de flört şiddeti ile ilgili o derece olumsuz bir faktör.

Son olarak da sosyal öğrenme teorisinden söz etmek istiyoruz. Bu teori, medya ve kültürel normların kişiler arası şiddet tutumlarını etkilediğini söyler. Medyanın ve sosyal paylaşım platformlarının gençler üzerindeki etkisi tartışılmaz bir gerçek. Şiddetin normalleştirildiği ve toplumsal cinsiyet rollerinin güçlendirildiği yayınlar ve sosyal medya postları gençlerin şiddet tanımını değiştirebilmekte ve normalleştirmektedir.

40tilki Kadın İnisiyatifi olarak flört şiddetinin görünürlüğünün artırılması ve konu ile ilgili farkındalık kazanılması için çalışmalar yaparak gençlerin flört şiddetini tanımasını sağlamaya çalışıyoruz. Kadın kamplarından sempozyum ve atölye gibi çeşitli etkinliklere katılıyoruz. STK ve üniversite işbirlikleri kurmaya çabalıyoruz ve hukuki destek sağlıyoruz. Böylelikle konu ile ilgili olarak gençlere hem farkındalık kazandırmaya çabalıyor, hem de destek olmaya çalışıyoruz.

ATILIM ÜNİVERSİTESİ
KADIN SORUNLARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ (KASAUM)

Feminist Kuramdan Pratiğe Atılım Üniversitesi KASAUM'un ***"Flört Şiddetine Karşı Biz de Varız!"*** *Kampanyası ve Çalışmaları**

7/24 yaşayan ve toplumun küçük ölçekli bir örneğini oluşturan kampüslerde gençler arası ilişkilerde şiddetin derecesi artmadan duruma müdahale etmek kadar, şiddetin ortaya çıkmadan önlenebilmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun yanında üniversitelerin, bilgi ve kültürün aktarılmasında çarpan etkisi söz konusudur. Buna göre toplumsal cinsiyete dayalı klişe ve önyargılarla üniversite ortamında mücadele edilmesi, gençlerin mezun olduğunda bu klişe ve önyargıları hem meslek yaşamına hem de gündelik hayatına aktararak cinsiyetçiliği ve cinsiyetçi sömürüyü yeniden üretmesini ortadan kaldıracaktır.

Üniversitelerde toplumsal cinsiyet ve kadın sorunları/çalışmaları merkezlerinin toplumsal cinsiyete dayalı akran zorbalığı ve flört şiddeti konusundaki dönüştürücü etkisini dikkate aldığımızda Atılım Üniversitesi KASAUM olarak kapsayıcı feminizmi bir yöntem olarak benimsedik. Bu çerçevede 2010 yılından beri aktif olarak faaliyetlerini sürdüren merkezimizde çalışmaların yürütülmesinde bizi özgün kılan güçlü yönlerimiz; genç ve dinamik bir akademik yapıya sahip olmamız ve insan hakları perspektifinden çalışmalarımızı şekillendirmemiz. İzlediğimiz temel adımlar ise şunlar oldu:

* Kampüste cinsel taciz, saldırı ve cinsiyetçiliğe ilişkin durumun saha çalışması yapılarak tespit edilmesi,
* Durum tespiti sonucunda ihtiyaç duyulan/talep edilen güçlendirici mekanizmaların inşası için bir eylem planı oluşturulması,
* Eylem planının kısa, orta ve uzun vadede aşama aşama uygulanması.

2015-2016 akademik yılından itibaren eylem planına uygun olarak toplumsal cinsiyete dayalı akran zorbalığı ve flört şiddeti konusunda hak temelli bir yaklaşımla önleme ve farkındalık çalışmalarına yöneldik. Bu kapsamda merkezin dersi olan Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Hakları dersini öğrencilerin toplumsal cinsiyet alanında çalışan akademisyenlerle ve feminist mücadelenin sivil toplum ayağında yer alan aktivistlerle bir araya gelip görüş alışverişinde bulunabildiği bir ortam olarak tasarladık. KASAUM ofisinde gönüllü olarak çalışan öğrencilerimiz aracılığıyla öğrenci topluluklarına ulaşarak kadına yönelik şiddete ve flört şiddetine karşı farkındalık çalışma grupları oluşturduk. Bu çalışma gruplarıyla toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve türleri, mücadele yöntemleri üzerine atölye çalışmaları ve akran eğitimleri düzenledik. Bu çalışmalarda interaktif yöntemleri kullanarak öğrencilerin şiddete karşı bir özne olarak mücadele mekanizmalarını yaparak, yaşayarak öğrenmesini sağladık. Bu kapsamda öğrenciler bilgi notları, afişler, broşürler gibi materyaller hazırlayarak kampüs içinde standlar kurdular. Çalışmamızı kampüs içinde bir kampanyaya dönüştürdük ve kampanyamızın sloganını "flört şiddetine karşı biz de varız!" olarak belirledik. Kampüs içindeki bu hareketliliği sosyal medya üzerinden yaygınlaştırdık.

Üniversitelerde toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadelede takip edilmesi gereken basamaklardan olan **önleme** (şiddeti önleme) çalışmalarını her yıl Kasım ayı içinde, 25 Kasım'a da atıfla gerçekleştiriyoruz. Bunun yanında **koruma** (şiddete maruz bırakılanı koruma) konusunda şu an hukuki ve psikolojik destek verme kapasitesine sahibiz. Merkez olarak 2017-2018 akademik yılında kapasite güçlendirici çalışmalar yapmaya başladık. Önümüzdeki dönem şiddet uygulayana karşı koruma ve **kovuşturma** (şiddet uygulayanı soruşturma) basamaklarını açıkça düzenleyen bir yönerge çıkarmayı planlıyoruz. Bu çalışmanın ilk ayağı olarak da **bir politika belgesi** hazırlıyoruz. Bu politika belgesinde durum tespitine ilişkin saha çalışması verilerinin de bize gösterdiği üzere cinsiyetçiliğe ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete sıfır tolerans, gizlilik ve güçlendirme temel ilkelerimiz olacak.

* *Yrd. Doç. Dr. A. Aslı Şimşek, Atılım Üniversitesi KASAUM Müdürü/Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi*

Genç LGBTİ+ derneği

Hetero çiftler için partner ilişkilerinde şiddeti incelerken "taraflardan birinin heteroseksüel, cis (natrans) erkek olması"; gösterilecek tavır ve yöntem için bir kısa yol gibi karşımıza çıkmaya başladı. Peki, hetero olmayan çiftler veya kendini herhangi bir cinsiyette tanımlamayan partnerler için şiddet hikayelerine karşı tavrımız ne olacak?
İlişkinin dinamikliğini unutarak ezber bir yerden kurulan cümleler, konu LGBTİ+'lara geldiğinde tıkanıyor ve bir süre sonra herkesin kendi başının çaresine baktığı, yalnız "çok bilinen ilişki pratikleri" için kamuoyu oluşturulduğu yöntemlerle karşılaşıyoruz.

Şiddetin ve kimlik mücadelesinin hiyerarşisinde LGBTİ+ kimliklerden olmanın, şiddet uygulayıcılık konusunda ön plana çıkıyor olması; şiddetin cinsiyetlendirilmiş bir prototipe işaret eden birinden geldiği sanrısına da sebep oluyor. LGBTİ+ gençlerle, yani akranlarımızla birlikte çalışırken şiddet hikayeleriyle ilgili en çok iki nokta dikkat çekiyor: İlki, "şiddeti yakıştıramama", yani yaşanan şiddeti cinsel kimliğe bağlı olarak şiddet görmeme. Şiddetin partnere yakıştırılamadığı hikayelerde de çoğunlukla yaşanan "tatsız olayı", cinsel kimliğe yönelik gelişen toplumsal baskıyla sebeplendirme ve bu yüzden de dillendirmeme hâkim oluyor. Yani LGBTİ+'larla hak temelli bir yerden dayanışıyor olmayla gerçekleşen şiddetin görmezden geliniyor olması birbirine karışıyor.

Şiddetin dillendirildiği noktada ise, mağdur suçlayıcı bir yerden beyanın doğruluğunun tartışmaya açılması söz konusu. Muhtemelen, tersi bir yerden, hetero bir çiftte yaşanacak bir şiddet hikayesine tavır geliştirmekte hemfikir olacak bir toplamda iken, maruz bırakılanın hetero bir ilişki yaşamadığı örnekte beyanının sık sık sorgulanmasıyla karşılaşıyoruz. "Acaba gerçekten yapmış olabilir mi?" "Yoksa diğeri de biraz yanlış mı anlamıştır?" "Bu 'şirin ve eğlenceli LGBTİ+lar' gerçekten partnerlerine şiddet uyguluyor olabilir mi? gibi birçok sorunun gündeme gelerek olay odağını şaşırttığını görüyoruz. Çünkü partner şiddeti hikayeleri için geliştirilmiş bir denklem var ve bu denklem sadece ikili cinsiyet sistemine bağlı kalarak hetero çiftler üzerinden tanımlanmış. Aksi bir vakada kimin beyanının esas alınacağı uzun uzun tartışılarak şiddete maruz bırakılana ikincil travmalar yaşatılıyor. Tabii, maruz bırakılan bunu tartıştırmak için bir ortam bulabilmişse.

Herkesin şiddet uygulayıcı yani fail olabileceği gerçeğinin kabulu özellikle "heteroseksüel, cis (natrans) erkek" olmayan kişiler için hâlâ rahat konuşulabilir bir konu değil. En çok rastladığımız ikinci nokta buna bağlı olarak şiddetin dile geldiği toplamda "kol kırılır yen içinde kalır" tavrına maruz bırakılan hayatta kalanın yaşadığı şiddeti normalleştirmesi ve içselleştirmesi için baskı uygulanması. İkinci nokta ilkini takip ediyor. Şiddet olduğunda ısrarcı tarafa, "Canım, senin o yaşadığın şiddet değildi, yapmaz bir daha, bize de söz verdi" gibi yaklaşımlarla şiddete maruz bırakılan kişi bir süreç yürütmek istiyorsa bile bu süreci hiç başlatamadan bir görmezden gelme hâli oluyor. Bu görmezden gelme hâlinde maruz bırakılanı kendinden şüphe ettirecek baskılarla yeni bir tetikleyene itildiğini görüyoruz.

LGBTİ+ gençlerin, gençlik ve ilişki çalışmalarında "kendilerine ait" birşeyler görmeye, şiddetle kurdukları organik bağı konuşmaya ihtiyaçları var. Bu sebeple, şiddetle ilgili konuşurken, yöntem önerirken, yeni bir dil inşa ederken kapsayıcılığa da özellikle eğilmemiz gerekiyor. Şiddetin her halükarda şiddet, uygulayıcısının herkes olabileceğinin altını çizdiğimiz; herkesin hikâyesinin konuşulabildiği günlerin ümidiyle.

TOPLUM GÖNÜLLÜLERİ VAKFI (TOG)

Toplum Gönüllüleri Vakfı 2002 yılından beri gençleri güçlendirerek, toplumsal barış, dayanışma ve değişimin gerçekleştirilmesini gençler ile birlikte sağlamayı hedefliyor. Gençler Türkiye'de üniversitelerde örgütlenen topluluklar aracılığıyla sosyal sorumluluk projeleri üretiyor ve uyguluyorlar. 2005-2006 yıllarında insan hakları programı ve üreme sağlığı eğitimlerinin TOG bünyesinde yaygınlaştırılması ve 2011 yılında Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Programı'nın oluşturulması ile özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliği vakfın önemli mücadele alanlarından biri haline geldi.

Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Programı kapsamında; toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması, proje, politika ve programların gerçekleştiği kurumlarda tüm yapı ve işleyişin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı hedefleyen bir perspektif ile oluşturulması, geliştirilmesi ve izlenmesi amacıyla özellikle kadın ve LGBTİ+'ların vakfın bütün kademelerine katılımı, ihtiyaçları, yaşadıkları engeller ve sorunlar analiz edilerek farklı önlem alanları ve stratejiler geliştirilmeye çalışıldı. Bu bağlamda yapılan çalışmalar; toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ayrımcılıkla mücadele etmeyi, bu problemin kökeni olan eşitsiz güç ilişkilerini görünür kılmayı ve bu ilişkileri dönüştürmeyi hedefliyor. Genç kadınların ve LGBTİ+'ların özgürlük alanlarını genişletme yönünde çalışmalara odaklanıyor. Örneğin; vakfın tüm kademelerinde uygulanan eş başkanlık ve kota uygulamaları, kadın ve LGBTİ+'ların toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ile mücadelede kaynaklara erişimi ve dayanışma ağlarını genişletmek amacıyla uygulanan eğitim programları bu çalışmalara örnek verilebilir. Ayrıca vakıf bünyesinde bir dayanışma fonu olarak, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla yapılan projelere fon sağlayan ve genç kadınların toplumsal hayatın her alanına eşit ve özgür kişiler olarak katılmasını destekleyen **TOG Genç Kadın Fonu** bulunuyor. 2015 yılında kurulan bu fon kapsamında gençlik örgütlerinin toplumsal cinsiyet temalı proje, etkinlik ve savunuculuk çalışmalarına küçük hibeler veriliyor ve yine bu fon ile vakıf içerisinde toplumsal cinsiyet temalı çalışmalar yürütülüyor.

Yürütülen tüm bu çalışmalar ve geliştirilen stratejilerin TOG örgütlenmelerindeki, yani üniversiteli gençler arasındaki etkilerini birebir gözlemleyebiliyoruz. Alanda çok geniş bir gençlik kitlesiyle çalıştığımız için, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsiz güç ilişkilerinin gençler üzerindekini etkisini daha rahat gözlemliyoruz. Gençlerle birlikte yaptığımız çalışmalar esnasında bize yansıyan birebir durumlardan ve paylaşımlardan fark ettiğimiz; flört şiddetinin gençler arasında çokça yaşandığı ancak yaşanma oranının aksine çok fazla konuşulmadığı ve fark edilmediğiydi. Bu nedenle çalışmalarımızda flört şiddetini öncelemeye başladık. Bu bağlamda geçtiğimiz sene flört şiddeti ile ilgili bir broşür ve video yayınladık. Bu broşür ve videoyu yayınladıktan sonra gençlerden hem e-posta hem de yüz yüze birçok geribildirim aldık. Gençler bize çoğunlukla yaşadıkları durumların flört şiddeti olduğunu bilmediklerini, ilişkilerini yeniden sorguladıklarını ifade ettiler. Bazı gençler ise yaşadıkları flört şiddeti durumlarında erişebilecekleri kaynak ve güçlenme mekanizmalarının varlığını öğrendikleri için memnun olduklarını belirttiler. Bunun üzerine toplumsal cinsiyet temelli şiddeti konuştuğumuz tematik eğitim çalışmalarında, flört şiddetini toplumsal cinsiyet temelli şiddetin içerisinde konuşmak yerine buna özel olarak yer vermeye başladık. Uyguladığımız eğitim programı içerisinde gençlerle flört şiddetine dair mitleri ve flört şiddetinin türlerini detaylıca konuşuyor, mücadele yöntemlerini tartışarak çeşitli dayanışma alanları yaratmaya çalışıyoruz. Çünkü toplumsal cinsiyete dayalı güç eşitsizliğinin en belirgin biçimde yaşandığı ilişki pratiklerinden biri olan flört ilişkilerindeki şiddeti konuşmanın bu eşitsizlikle mücadelede çok önemli olduğunu düşünüyor, dönüşümün ve değişimin gençlerle birlikte mümkün olabileceğine inanıyoruz.

** TOG Flört Şiddeti Broşürüne ve Flört Şiddeti Nedir videosuna*
www.tog.org.tr *ya da* **www.genckadinfonu.org** *adreslerinden ulaşabilirsiniz.*

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA MERKEZİ

*Cinsel ve Cinsiyete Dayalı Taciz ve Saldırının Haritalandırılması Araç Seti: Türkiye'deki Üniversiteler İçin Araç Seti**

Cinsel ve cinsiyete dayalı taciz ve saldırı (CCTS) vakaları Türkiye'de hala yaygın bir problemdir. Özellikle üniversite öğrencisi Özgecan Aslan'ın 2015'te öldürülmesinin ardından CCTS vakaları Türkiye kamuoyunun büyük bölümünü meşgul etmiştir. Görünürlüğünün artmasına rağmen, hala CCTS vaka sayısı artarak devam etmektedir. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), üniversitelerin bu sorunu çözmekte çok önemli bir role sahip olduğunu vurgulamış ve 7 Mayıs 2015'te üniversitelerin toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları ve uygulama merkezleri, yönetici, akademisyen ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle bir toplantı düzenlemiştir. Toplantıda yüksek öğretim kurumları içerisinde CCTS olaylarının sıklıkla yaşandığı ancak bu durumu değiştirmek için herhangi bir destek mekanizmasının bulunmadığının altı çizilmiştir.

Tüm bu sebeplerle, İsveç Başkonsolosluğu tarafından desteklenen ve Nisan 2017 yılında tamamlanarak raporlanan araştırmamızın en büyük amacı üniversitedeki kişiler için eşitlikçi ve şiddetsiz bir ortam yaratabilmek adına üniversitelerin istismar, taciz ve diğer cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten arındırılmış kampüsler oluşturma çabalarına katkıda bulunmaktır. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) verilerine dayanarak Türkiye'deki üniversitelerin bir listesi oluşturulmuş, daha sonra listedeki her üniversitenin CCTS ile mücadele politikası, yönergesi ve/veya başka herhangi bir bilgilendirici belgeye sahip olup olmadıklarına bakılmıştır. Tespit edilen mücadele politikaları Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından yapılan literatür taramasından sonra oluşturulmuş kontrol listesine göre değerlendirilmiştir. Kontrol listesi 6 ana kategoriden oluşmakta ve üniversite politikalarını, CCTS'nin tanımı ve konusu, yargı yetkisi, raporlama, misilleme, organizasyon ve önleme konularını içermektedir.

Hazırladığımız araç seti Türkiye üniversitelerindeki cinsel ve cinsiyete dayalı tacizle mücadele politikaları raporu, politika yapımı ve geliştirilmesi için öz değerlendirme kontrol listesi ile üniversiteler için pratik bir rehberden oluşmaktadır. Araç seti yalnızca bulguları değil, tanımlar ve pratik öneriler ile iletişim kaynaklarını da içermektedir. Araştırmamız sonucunda ulaştığımız bazı önemli bulguları ise şu şekilde özetleyebiliriz;

- 18/177 üniversite, üniversiteki kişilerin CCTS'ye karşı korunmasını sağlamak için belirli mekanizmalar oluşturmuş veya CCTS'ye karşı taahhütlerini beyan etmiştir.
- 14/177 üniversite, CCTS ile mücadele politikaları geliştirmiştir.
- 4 üniversite, CCTS'ye karşı tutumlarını etik ilkeleri belgelerinde belirtmiştir.
- CCTS kapsamında, 7 yönerge, 4 politika belgesi, 3 kılavuz, 2 etik ilke belgesi, 1 yönetmelik ve 1 destek ilkesi belgesi bulunmaktadır.
- Türkiye'de üniversite öğrencilerinin % 46'sı, Yükseköğretim Kurulu ve Türk Ceza Kanunu hükümleri haricinde CCTS'ye karşı kurumsal mekanizmaya sahip olmayan okullarda öğrenimlerini devam ettirmektedir.
- CCTS ile mücadele politikalarına sahip tüm üniversiteler cinsiyete dayalı ayrımcılığı tanımış olmasına rağmen, bu üniversitelerin hiçbiri cinsel taciz ve saldırı politikalarında LGBTİ+ bireylerini hedef alan taciz biçimlerini ele almamaktadır.
- CCTS ile mücadele politikalarında siber taciz konularına değinen 1/18 üniversite bulunmaktadır.
- 9/18 üniversitenin CCTS ile mücadele politikası, bir taciz vakasını bildirmeyi seçen birine karşı yapılan misilleme hareketlerini CCTS'nin bir formu olarak tanımakta ve politikalarının ihlali olarak görmektedir.

Araç setimizin tamamına ulaşmak için: http://www.khas.edu.tr/kadin/138

Bizi takip etmek için: Facebook: @genderkhas - Twitter: @GenderKhas

Doç. Dr. Mary Lou O'Neil, Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi Müdürü

Sporda "Kabul" Süreci ve Zorbalık

Safter Elmas

Çocukluğumuzun en güzel anılarını biriktirdiğimiz anlar müfredatsız/kuralsız oyun oynadığımız zamanlardadır. Hem hazzı yaşadığımız, hem toplumsal öğretileri içselleştirdiğimiz oyunlarda, yaşamın içinde ne varsa o vardır. Bir yandan yaratıcılığımızı artıran, bedenin ve zihnin özgürleşmesini sağlayabilen sportif oyun, diğer yandan evde, okulda, sokakta, işte, kışlada, mecliste yani tüm toplumsal kurumlarda varolduğu gibi ataerkilliği, heteroseksizmi ve homososyaliteyi barındırır. Bu barındırmalar üzerinden kendini yeniden üreten şiddet, rekabet, yarışmacılık, agresiflik, güçlü olma, üstün olma, sertlik, dişini sıkma gibi "erkeklik" göstergeleri, spor ortamında sürekli ispatlanmaya çalışılır. Bu performanslar, takımın içinde "erkeklik" özelliklerine sahip olmadığı düşünülen dayanıksız, zayıf, aşağıda, güçsüz, yeteneksiz, narin, yeni gelen ve acemilere (rookie) karşı sergilenir ve Bourdieu'cü ifadeyle spor "*alan*"ında gerçekleşir. Böylece, çocuklar/gençler spor alanında cezalandırmaya, uşak gibi kullanıma, tacize, aşağılamaya, keyfi taleplere, bezdirmeye, tehdide vb. uygulamalara maruz kalırlar. Çocukların/gençlerin spor ortamında bu tarz uygulamaları deneyimlediği süreç, başlangıç ritüelleri (kabul sınaması/hazing) olarak kalabileceği gibi, sistemli, döngüsel ve devamlılık arz eden zorbalık boyutunda da gerçekleşir.

Sporda gençlerin içindeki "çömezler/yeniler/güçsüzler", sportif yaşantılarının bir sonraki basamağına geçebilmek için geleneksel uygulamaları daha deneyimli üyelerden öğrenirler. Veteran (deneyimli) sporcular takım içindeki güç ve statülerine dayanarak "rookie" olarak adlandırılan yeni ve acemi sporculara neleri yapmaları ve yapmamaları gerektiğini (alandaki ***doxa***lara yani kurallara uymayı) öğretirler. Spor ortamındaki kuralların işleyişi, suiistimal, aşağılama ve zorbalığın dâhil olduğu ritüeller, zorlamalar ve diğer aktiviteler olarak gerçekleşir, kişinin isteğine bakılmadan uygulanır ve sporcuyu takıma/gruba dahil etmede/bağlı kılmada kullanılan kabul "sınavları" olarak sürer gider. Fiziksel/psikolojik/sözel zorbalığı, aşağılayıcı davranışları ve uygulamaları içeren, sosyal yapının ve sporun toplumsallaştırıcı bir enstrümanı olan (takıma) kabul/dahiliyet/bağlılık süreci, spordaki diğerlerini (çocuklar, yeni başlayanlar, kızlar, oğlanlar, eşcinseller, ergenliğe girenler, erkekliğe ilk adım atanlar vb.) sporun otokratik ve eşitsiz yapısını kabule zorlayan ve sürekli tekrar eden bir süreçtir.

Kabul sınamasının ve zorbalığın *failleri* ("rütbeli" takım arkadaşı, kaptan, yıldız oyuncu, antrenör) açısından süreçteki temel amaç; takım içi dayanışmayı inşa etme, saygıyı/disiplini geliştirme, takıma bağlılığı/uyumu güçlendirme ve grup başarısını artırmaktır. Bu amaçların gerçekleşmesi için *"kurbanların"*[1] rıza gösterme, kararlılık, acıya dayanma, kabullenme, itaat etme, içselleştirme gibi bir takım beklentileri karşılaması gerekir. Sürecin sonunda, bireyler grup kimliği kazanma, bağlılık, dayanıklılık, statü, zirveye çıkma gibi vaat edilen kazanımlara ulaşacağı düşüncesiyle sürecin içinde kalır, beklentileri karşılar ve maruz bırakıldıkları tüm durumları içselleştirip rasyonelleştirerek işleyişin meşruluk kazanmasına zemin hazırlar.

Sporcuların *"rıza"*sı, uyumu ve içselleştirmeleri, süreçte iktidar/güç ilişkilerinin en belirleyici dinamik olduğunu gösterir. Daha güçlü sporcular/antrenörler, daha deneyimsiz sporcular üzerindeki kontrol ve güçlerini korumak/devam ettirmek için çabalarlar. Zorbalık süreci, kulüp ortamında, kamplarda, otel odalarında, antrenörün evinde ve soyunma odalarında cereyan eder. Sürecin bu şekilde işlemesinin temelinde yatan, oldukça sistematik ve yeniden üretilen hegemonik erkekliğe olan bağlılıktır.

1 Burada bahsedilen kişiler, failler tarafından özellikle kurban olarak atfedildiği için yazar bu kavramı kullanmıştır.

Karşı Lig - bAŞKa Takım, Ekim 2017, Fotoğraf: Özge Özgüner

Homososyal spor alanı, iktidar/güç dikotomosini, homofobiyi, cinsiyetçiliği, aşağılayıcı, tacizci vb. davranışları kabul edilebilir noktaya taşır.

Kabul sınamasının/zorbalığın en çarpıcı örnekleri soyunma odalarında gerçekleşir. Soyunma odaları, çaylakların değerlerini ispatlamanın yanında sadakatlerine dair söz vermeleri gereken bir sığınak ve "cinsel zafer hikayelerinin" anlatıldığı, kişisel acı eşiklerinin karşılaştırıldığı yerlerdir. Takımlardaki gücün temsilcisi deneyimli sporcular, cinsel organların büyüklüğünü yarıştırmak için yeni/genç/güçsüz sporculara baskı uygular, takıma dahil olabilmeleri için bu "sınavı" geçmek durumunda bırakırlar. Duş alma süresi/sırası, "su şakalaşmaları" adı altında kabine beraber girme teklifleri, vücuda temas, odadaki oturma konumları/sıraları ve hareketlilik imkanlarındaki ikincilleştirme gibi zorbaca davranışlar oldukça yaygındır.

Öte yandan, yeteneksiz/güçsüz sayılan sporcularla alay etme, lakap takma, damgalama, küfür (sözel zorbalıklar); soyunma odasında/antrenman çıkışında yumruk/tekme, grup halinde *kurbanı* tehdit/dövme, takımdaki kontrol edilebilir/yönlendirilebilir olanları *kurbana* karşı kışkırtma (fiziksel zorbalıklar); sahada topla rahatsız etme, korkutma, canını yakma, bağlama, sahada gruplu oyunlara dahil etmeme, top/malzeme taşıtma, güçlü sporcuların ayak işlerini yaptırma (saha içi/psikolojik/sembolik zorbalıklar); yoğun/şiddetli antrenman programıyla bedeni aşırı zorlama/bedene müdahale, en üst/en iyi performans baskısı, beceri hatalı yapıldığında bağırma, aşağılama (antrenörün zorba davranışları) gibi farklı zorbalık örnekleri spor alanında yaygındır.

Fiziksel/psikolojik/sözel zorbalığı, aşağılayıcı davranışları ve uygulamaları içeren, sosyal yapının ve sporun toplumsallaştırıcı bir enstrümanı olan (takıma) kabul/dahiliyet/bağlılık süreci, spordaki diğerlerini (çocuklar, yeni başlayanlar, kızlar, oğlanlar, eşcinseller, ergenliğe girenler, erkekliğe ilk adım atanlar vb.) sporun otokratik ve eşitsiz yapısını kabule zorlayan ve sürekli tekrar eden bir süreçtir.

Kabul ve zorbalık süreci iktidar/güç dinamikleri çerçevesinde, modern spordaki zirveye ulaşma basamakları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Başarı tanımının modern sporlarda dar olması, sadece küçük bir kesimin başarıya ulaşacağı gerçekliği, spor alanında genç sporcuların güvensizliklerini/korkularını arttırır. Çocuklar/gençler, başarısızlık/dışlanma/yalnızlık/feminenlik korkusu, tükenmişlik/depresyon ve spordan kopma gibi tehditlerle karşılaşırlar; utanmaya, sessizliğe, ağzı sıkılığa mecbur bırakılıp, yardım talep edemezler. Arkadaşları, antrenörü, kulübü ve ailesi tarafından kabul görmek için çabalayan birçok genç "kapana kısılma hissi" ile sürecin içinde var olmak ile kaybolmak arasında gidip gelirler.

Böyle yakıcı ve kökleşmiş bir soruna dair çözüm bulmanın, spordaki yerleşikleşmiş erkek egemen kültür düşünüldüğünde kolay olmadığı açıktır. Fakat, çocuk ve gençlik hakkı ve özgürlüğü gibi olgular çerçevesinde, paydaşlığın eşitlendiği, çok-kültürlü, çok kimlikli, katılımcı ve kapsayıcı bir spor kültürünü yaygınlaştırmak; çocuğun ve gencin pozitif gelişimini sağlamak için spor pedagojisi, sosyolojisi ve psikolojisi alanlarında multi-disipliner çözüm ortaklıkları oluşturulmalıdır. Aşağıdaki temsili öneriler çerçevesinde politikalar ve programlar belirlenmelidir:

- Beden eğitimi ve spor müfredatlarının içeriği, ders/saha uygulamaları toplumsal cinsiyetlendirilmiş politikalardan ve yaklaşımlardan arındırılmalı
- Spor alanının hegemonik erkekliği meşrulaştıran tüm kurumlarına ve kişilerine çok-kültürlülük ekseninde eğitimler verilmeli, çocukların sosyal/bedensel hakları, bilişsel, psikolojik, fiziksel gelişimleri, cinsel yönelimleri vb. bireysel hak ve özgürlüklerini gözeten politikalar belirlenmeli
- Çocukların ve gençlerin karşılaştığı zorbalık, istismar, aşağılama vb. davranışların önlenmesi için birimler/komisyonlar oluşturulmalı
- Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, AB'nin bu yöndeki faaliyetleri takip edilmeli, karşılaştırmalar yapılmalı

Not: TFF sporda **Çocuk Koruma Birimi** kurmuştur. Kulüplere **Çocuk Koruma Beyanı** oluşturmaları zorunlu kılınmıştır (denetlenmesi ve takibi sağlanmalı).

Dana Ellyn, Vegan Ressam - "Coequal", 2017, danaellyn.com - Sanatçının izniyle.

Hayvanın Bedeni, Kimin Kararı?!

Özge Özgüner

Bu yazıda sadece kedi ve köpek gibi bizimle veya bize yakın yaşayan hayvanlardan söz etmeyeceğim, yani alınan-satılan, eğlenilen, giyilen, yenilen gibi ayrımlar yapmayacağım; çünkü insan dahil tüm hayvanların şiddetsiz bir dünyada yaşamaya hakkı var.

Şiddete maruz bırakılmadan yaşama hakkının insan olmayan hayvanlar için halen yeterince savunul(a)madığı, insanların hayvanlar üzerinde kurduğu tahakkümün görünmez olduğu bir dünyada yaşıyoruz. İnsanın "uygar"laşmasıyla birlikte hayvanları çok farklı şekillerde kullanmaya başlaması, tüketilecek metalar olarak bedenlerini egemenliği altına alması, hayvanların hissedebilir olduğu gerçeğini görmezden gelmesini ve/veya inkar etmesini beraberinde getiriyor. İçine doğduğumuz modern dünyada hayvanlarla, ya kapitalist pazarda alınıp satılan mallar, ya çeşitli gerekçelerle sahip olunan mülkler olarak tanışıyoruz; ya da görüldüğü anda yaşamı sona erdirilen küçük "zararlılar"... Soframıza gelen şeyin bir zamanlar hissedebilen bir hayvan olduğunu, onların bedenini ve onlara ait bir şeyi hakkımız olmadığı halde zor kullanarak aldığımızı, betondan çirkin kentler kurarak yaşam alanlarını yok ettiğimizi fark etmemiz çok uzun yıllar alabiliyor. Bu tahakküm zinciri artık gözümüze görünür olduğunda önümüzde bir pencere açılıyor. Buradan kafamızı uzatıp baktığımızda, hayvanların insanlar tarafından tek taraflı sömürü kaynağı, mal ve mülk olarak görülmesinin, insan egemen, türcü ayrımcılık kültürünün bir sonucu olduğunu görebiliyoruz.

Türcülük kavramını 1970 yılında ilk kez ortaya atan Richard Ryder, bu kavramı kullanmaktaki amacının diğer türlere karşı önyargılı tutumumuzu tanımlamak ve hepimizin akraba olduğunu göstermek olduğunu söylüyor; tür ayrımcılarının insanlarla diğer hayvanlar arasında keskin bir ahlaki ayrım çizdiğini, oysa ki ahlaki bağlamda en önemli ölçütün zeka değil, acı çekebiliyor olmak olduğunu belirtiyor. Günümüzdeki genel tanımıyla türcülük; insan türünün özde diğer bütün türlerden üstün olduğunu ve

bu sebeple diğer hayvanların insan çıkarı için katledilmesini ve sömürülmesini meşrulaştıran, son derece yaygın ve derinlere kök salmış bir ayrımcılık biçimi.

Hayatın her alanında hayvanlar fiziksel, duygusal ve ekonomik olarak sömürülmekle birlikte, cinsel olarak da sömürülüyor ve istismar ediliyor. İnternette konuyla ilgili bir arama yaptığımızda veya topluma ve yasalara baktığımızda karşımıza hep "hayvanla cinsel ilişki" kavramı çıkıyor. Bu, tesadüfi olarak seçilmiş ve dile yerleşmiş bir kavram değil. Cinsel ilişki, bir veya birden çok bireyin kendi rızasıyla gerçekleştirdiği bir eylemdir. İnsan olmayan hayvanlar söz konusu olduğunda rıza veya onay kültüründen söz edemeyeceğimiz için cinsel ilişkiden de söz edemeyiz. "Hayvanla cinsel ilişki" kavramı, hayvanın bedeninin cinsel olarak da sömürülebilir olduğu alt mesajını içeren, toplumun algılarıyla oynayan bir kavramdır.

Rızası olduğunu varsaymak, hislerini yok saymak veya bedeni üzerinde hak iddia etmek, hayvanın her türlü sömürü biçimine maruz bırakılmasının önünü açar.

Hayvanlara tecavüz eden failler de gündelik hayatta, sokakta her gün karşılaştığımız insanlardır; çok büyük bir çoğunluğu -sanıldığı gibi- sapık veya zoofili değildirler. Bu insanlar hayvanları küçük görür, onlar üzerinde güç kullanma hakları olduğuna inanırlar; sırtlarını "cinsel iradesizlik" veya "cinsel açlık" gibi mitlere dayayarak tecavüzü "hayvanla cinsel ilişki" olarak normalleştirirler. Bu eylemden önce, belki durduk yere sinirlenip yoldan geçerken tekme savurmuşlardır bir hayvana, belki de oyun oynar gibi kuyruğundan çekip sürüklemişlerdir. Bu şiddet eylemleri toplumsal olarak farklı dinamiklerden de beslenebildiği için, önceden bunlara benzer şiddet eylemlerini gerçekleştirmiş olan herkesin, hayvanlara doğrudan cinsel şiddet uygulayacağı anlamını çıkaramayız. Fakat ataerkil düzende, hayvanların da -tüm 'erkek' olmayanlar gibi- zapt edilmesi gereken bedenler olarak konumlandırılıyor olmasının, faillik potansiyelini yükselttiği aşikardır. Kime yönelik olursa olsun, cinsel şiddet bir gücünü pekiştirme eylemi, bir iktidar kurma aracıdır; salt cinsel arzu bağlamında değerlendirilemez. Her yaştan, sınıftan, cinsiyetten, ırktan, sosyal statüden insanlar, hayvana yönelik cinsel şiddetin faili olabilir.

Hep insanın insana ettiği zulümden söz ediliyor; ancak doğduğumuz anda atanan ırk ve cinsiyet gibi, türden ötürü de sahip olduğumuz ayrıcalıkları fark edip, insanlığı sorgulayarak şiddete sebep olan hiyerarşileri kırabiliriz.

Son zamanlarda çok duyduğumuz bir cümle var: "Hayvana tecavüz eden insana da eder!" Üstünü örtersek, önüne geçmezsek, bu tecavüzlerin çocuklara ve kadınlara sıçrayacağından endişe ediliyor. Tecavüz bir güç eylemi olduğundan, buradaki fiile dair düşünce yanlış değil; fakat mücadele biçiminin savunuluş şekli, insan çıkarını her şeyin üstünde tutan tür ayrımcılığının bir tezahürüdür. Hayvanların yaşadığı travmalar, insanların yaşadıkları veya yaşayacaklarıyla kıyaslanarak önemsizleştirilir; dolayısıyla bu düşünceden beslenen bir savunuculuk, sonuca odaklanarak nedeni es geçer, toplumsal cinsiyet temelli güç ilişkilerini görünmez kılma yanlışına düşer. İnsana ve insan olmayan hayvana yönelik cinsel şiddet; aynı üstünlük normundan, benzer ayrımcılık kültüründen beslenir. Fail, üstünlüğünü kanıtlamak veya sağlama almak için, kendinden aşağıda konumladığı herkesi hedef alabilir, yani tam tersi de geçerli: "İnsana tecavüz eden hayvana da eder!" Peki, bu tecavüzcüler insana dokunmadıklarında, hayvanlara uygulayacakları cinsel şiddete göz yumuluyor mu? Bu sorunun cevabı, hayvana yönelik cinsel şiddetin bu kadar yaygın olduğu halde neden istatistiklere yansımadığının da cevabı.

Türkiye'de ilk defa Hayvan Hakları İzleme Komitesi (HAKİM) tarafından hazırlanan 2016 yılı Hayvan Hakları İhlalleri Raporu'na en az 2 milyon 979 bin 758 cinsel şiddet vakası yansımış. Bunun 2.979.752'si, süt endüstrisinin devamı için, "suni tohumlama" adı altındaki sistematik tecavüz fiilleri. Suni tohumlama dışında ise raporlanabilen sadece 6 cinsel şiddet vakası var. Raporun önemli başlıklarının paylaşıldığı basın açıklamasından küçük bir alıntı da burada dursun:

"Ancak biliyoruz ki hayvana tecavüz, iddia edildiği gibi "münferit" olaylar değildir. Ulusal mevzuata göre "kabahat" olan; ancak hayvanlara karşı işlenen bir suç olan bu filler, duyguları, acı hissetme yetisi olan canlılara yapılan bir saldırı, cinsel şiddet ve beden dokunulmazlığı hakkının gaspıdır."[1]

1 http://hayvanhaklari-izleme.org/duyuru/basin-toplantisi-2016-hayvan-haklari-ihlalleri-raporunu-acikladik/

Vegan feminist yazılama, 8 Mart 2017

İnsan dışındaki hayvan bireylere yönelik cinsel şiddet de sadece penetrasyon eylemine indirgenemez. İnsanlara fayda sağlamak için -ki bunun kimlerin faydasına olduğu ayrı bir tartışma konusudur- hayvanların cinselliklerini özgürce yaşamalarına engel olmak, doğal üremelerinden çok daha fazla üremeleri için yumurtalarını çalmak, suni yollarla sürekli hamile bırakmak ve ardından süt sağma makinelerine bağlı "yaşatmak", yaşatmak değildir; hem yaşam boyu cinsel istismar hem de beden dokunulmazlıklarının ihlalidir. Bu ihlal ve istismar eylemlerinin failleri sadece süt endüstrisi ya da bu kurumlarda, çiftliklerde, köylerde fiilen yaşama kasteden bireyler değil; hayvanların bedenlerinin metalaşmasına ve insandan daha az değerli ya da değersiz olmasına sebep olan, istismardan elde edilen ürünleri talep etmeye devam eden herkestir.

Unutmayalım ki; hayvanlar da bizler gibi mutlu olan, korkan, acı çeken, hissetme ve karar verme yetisine sahip, yaşamlarının farkında olan bireylerdir. Onları yiyecek ve giyecek olarak kullanmaya, tüylerini yolmaya, kafeslere kapatmaya, süs eşyası, eğlence ve sanat malzemesi olarak kullanmaya, üzerlerinde deney yapmaya, yani bize ait kılmaya en ufak bir hakkımız yok. Hayvanların bedenleri sadece ve sadece kendilerine aittir, sırf kendi keyfimiz veya damak zevkimiz için onların bedenlerini ele geçirmek zorunda değiliz; hem bu kendimizle çelişmekten öte, adil ve etik bir davranış değil.

Türcülük de, cinsiyetçilik ve ırkçılık gibi öğrenilmiş bir ayrımcılık kültürü. Doğaya referans vererek türcülüğü normalleştirmenin, yani hayvanların birbirini yediği gerekçesiyle insanların hayvanları sömürmesinin "doğal" olduğunu savunmanın, iki yüzyıl önce insan köleliğini normal görmekten veya erkeğin kadından "doğal" olarak üstün olduğunu savunmaktan hiç bir farkı yok. Rekabet ve hırs uğruna, keyfi olarak katliam yapan, savaş çıkaran tek hayvan sadece insandır. İnsan merkezli bir hiyerarşinin içinde adaletten nasibini hiç mi hiç alamayan hayvanlar için neyin doğal olup neyin olmadığından bahsetmek zaten abes olacaktır. Doğa üzerinde geri dönüşü olmayan tehlikeli sonuçlar doğuran tek şeyin; insanın, hem insan hem de insan olmayan hayvanlar ve doğa üzerinde kurduğu tahakküm olduğunu görmek zor değil. Zira dünya tarım topraklarının yüzde 68'i tecavüz yoluyla döllenen ve seri bir şekilde üretilen hayvanları beslemek için kullanılıyor. Neden mi? İnsanlar başka bir hayvanın yavrusuna ait olan süt ve sütten elde edilen diğer ürünleri tüketsin, böylelikle et ve süt endüstrisi kazansın diye.

İnsan olmayan hayvanları, sırf bizimle aynı dili konuşmadıkları için görmezden gelmek, sadece insan haklarından, kadın haklarından, faşizmden bahsetmek, kapitalizmi eleştirirken hayvan bedenlerinin sömürüsü üzerinden yaratılan pazarla hiç ilgilenmemek, onların yaşadığı zulmü her geçen gün daha da artırıyor. Hep insanın insana ettiği zulümden söz ediliyor, ancak doğduğumuz anda atanan ırk ve cinsiyet gibi, türden ötürü de sahip olduğumuz ayrıcalıkları fark edip, insanlığı sorgulayarak şiddete sebep olan hiyerarşileri kırabiliriz.

Yaşam hakkı tüm hayvanlar için eşit derecede önemli ve bu haklar gasp edilmeye devam ettiği sürece hiçbirimiz adil ve şiddetten arınmış bir yaşam sürdüremeyeceğiz. Hepimiz aynı havayı soluyor, hayatta kalma kavgası veriyor, sevilmeyi ve eşit şekilde saygı görmeyi hak ediyoruz. Bu dünyanın sahibi değil sadece parçası olduğumuzu ve hepimizin yeryüzünde birlikte yaşayan hayvanlar olduğumuzu hatırlayıp, birbirimize karşı sorumluluklarımızın farkında olmamız gerekiyor. Bu sorumluluğun asgari bir parçası da vegan olmak. Hayvanları mal ve kaynak olarak kullanmayı sürdürmemek bizim elimizde ve bu türcülükle mücadelede yapabileceğimiz en basit şey.

Kimsenin köle olmadığı bir yaşamı özgürce paylaşmak için, hayvanların bedenlerinden elimizi çekip onlara haklarını teslim edelim. İnsan merkezci yaşamımızı değiştirmeye kendimizden başlayalım.

Cinsel Şiddet ve Medya Üretimleri

İçerik Uyarısı: Bu yazı cinsel şiddetle ilgili içeriğe sahiptir ve örneklenen bazı detaylar, haber ve görsel içerikleri rahatsız edici veya tetikleyici olabilir. Lütfen okurken rahatsız hissederseniz kendinizi devam etmek için zorlamayın. Kendinize zaman tanıyın ve isterseniz iyi hissettiğinizde tekrar okumayı deneyin.

Hilal Esmer

Cinsel şiddet, toplumsal hassasiyetin yüksek olduğu bir şiddet türü. Özellikle son yıllarda cinsel şiddet olaylarının medya ve basında daha fazla yer bulması cinsel şiddetin hem daha fazla görünür olmasına, hem de toplumsal tartışma zemini bulmasına katkıda bulundu. Türkiye'de şimdiye kadar akacak yeterli kanal bulamayan cinsel şiddet ve cinsel istismar konuları artık -dijital küreselleşmenin de etkisiyle- yazılı basın, internet haberciliği, televizyon, radyo ve sosyal medya gibi hemen her kanaldan akıyor diyebiliriz.

Eğer son 5 yıl içerisinde bir kırılma noktası olarak işaretlemek gerekirse, tecavüze direnen Özgecan Aslan'ın 11 Şubat 2015'te katledilmesinin[1] yarattığı toplumsal üzüntü ve öfkenin; cinsel şiddetin her alanda tartışılması ve harekete geçilmesinde itici bir etkisi olduğu söylenebilir. Bu olay ülkede o kadar büyük bir sarsıntı yarattı ki, sonrasında ulusal basın, yerel basın, internet haber siteleri cinsel şiddet ve cinsel istismar olaylarını daha fazla haberleştirmeye -ve araştırmaya- başladı. Yerel bir internet gazetesi olan karamaninsesi.com'da yayımlandıktan 1 saat sonra kaldırılan toplu cinsel istismar haberi, BirGün gazetesinin çabası ile ulusal ölçekte gündeme getirilerek Türkiye'de *'Ensar vakası'* diye bilinen haberin geç de olsa duyulmasını sağladı ve bir sonraki toplumsal infial gerçekleşti. [2]

Cinsel istismar şikayetleri üzerine en az 3 kez soruşturma geçiren ve 2016 yılında tutuklanana kadar 33 yıl boyunca devlet kurumlarındaki görevlerine devam ettirilen Kızılay yöneticisi fail[3]; lise öğrencisinin istismar sonucu intihar ettiği olayın davasında istismarın *'küçüğün rızasına'*[4] dayalı ilişki olduğu savunmasını yapan avukat ve davanın beraatle sonuçlanması[5]; *Metro Turizm* otobüsündeki taciz[6]; *Saadet Öğretmen*'in çabasıyla anılan ve kapatılmak üzereyken cezayla sonuçlanan toplu istismar olayı[7]; *Şortlu kadına saldırı* olarak bilinen ve benzerlerinin Pendik'te, Maçka Parkı'nda, Manisa'da ve daha bir çok yerde gerçekleştiği cinsiyetçi taciz ve darp olaylarının haberleri de basında geniş yer aldı ve yankı buldu. Genç kadınlara ve ergenlere musallat olan (ısrarlı takip) faillerin işlediği cinayet haberlerini de daha sık olarak basında gör-

1 Özgecan Aslan Mersin'in Tarsus ilçesinde 11 Şubat 2015'te tecavüz girişimine direndiği için bir minibüste öldürüldü. 20 yaşındaydı ve Çağ Üniversitesi Psikoloji bölümünde okuyordu.

2 http://www.diken.com.tr/karamanda-ikinci-skandal-tecavuzu-10-gun-sakladilar/

3 http://t24.com.tr/haber/rizede-cocuk-istismarindan-tutuklu-kizilay-yoneticisi-de-ensar-vakfi-il-baskanligi-yapmis,333893

4 Buradaki ifadeyi eski adalet bakanı Bekir Bozdağ, hükümetin meclise sunduğu TCK 103. madde değişiklik önergesini savunmak amacıyla, çocukların zorla veya rıza inşasıyla evlendirilmelerinin bazı durumlarda istismar değil rızaya dayalı olduğunu belirtmek için kullanmıştır. Aynı savunmayı 17 yaşında öğrencisiyle ilişki yaşadığını iddia eden yetişkin öğretmenin avukatı da kullandı ve failin intihar eden çocuğu cinsel yönden istismar etmediği kararı çıktı.

5 http://www.hurriyet.com.tr/cansel-k-nin-intihar-etmesine-sebep-olan-ogretmen-tahliye-edildi-4008672

6 http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/567016/Metro_Turizm_in_sapik_muavininin_cezasi_belli_oldu.html

7 http://www.hurriyet.com.tr/saadet-ogretmen-sagolsun-tacizciye-ceza-40519093

meye başladık.[8] İhmal, yok sayma, taciz-darp konularındaki cezasızlık sonucu gözaltına alınıp serbest bırakılan, tepki oluştuğunda yeniden yakalanıp bir daha bırakılan ve ancak uyguladıkları şiddete başka suç tanımları eklenerek tutuklanabilen failler, üzeri örtülen şikayetlerin ve korunan faillerin yerlerinin değiştirilmesi, ergenlere flört ilişkilerinde ahlaki baskı uygulayan okul yönetimlerinin[9] yetişkinlerin uyguladığı istismara yönelik beyanları bildirmemesi gibi, neredeyse ülke çapında standart uygulama haline gelen çarpıcı gerçeklerle bu haberler sayesinde yüzleşmek durumunda kaldık. Yüzleşme sert oldu. Özellikle Melis Alphan, Hürriyet Gazetesi'ndeki köşesinde, gündemde sansasyon yaratan bir haber üzerine Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu'nun ensest üzerine yaptığı bir araştırma sonucunu paylaşarak, aile içinde birinci derece kan bağı olan kişilerin uyguladığı cinsel şiddet ve istismarı tartışmaya açtığında...[10]

Okulda öpüştüğü iddiasıyla camdan atlayan öğrenci yürüyemeyecek

Hatay'ın Kırıkhan İlçesi'nde kız arkadaşı D.H. ile okulda öpüştü iddiasıyla, okul müdürü A.E.'nin odasında öğretmenlerin kendisine baskı yaptığını ileri sürerek okulun penceresinden atlayarak intihara kalkışan lise öğrencisi 15 yaşındaki H.İ. artık yürüyemeyecek

GÜNDEM

Böylelikle sadece cinsel şiddet ve istismar vakaları değil, konuyla ilgili gelişmelerin de haber değeri yükseldi. Siyasilerin, Diyanet ve benzeri resmi kurumların yaptıkları açıklamalar, hakimlerin verdiği kararlar ve gerekçeleri, STKların, sorumlu bağımsız basının konuyla ilgili çalışmaları ve araştırma sonuçları ile açıklanan çeşitli oran ve rakamlar, TÜİK istatistikleri artık Türkiye'de gündem ve çok boyutlu tartışmalara konu oluyor.

Sosyal medya da cinsel şiddetin duyurulmasında güçlü bir araç. Cinsel şiddetten hayatta kalan kişilerin, ya da bu şiddete tanık olanların tacizci-tecavüzcü-istismarcıları ya da takipçi/musallat olan failleri ifşa-ihbar edebildiklerini ve toplumsal karşılık bulduklarını görebiliyoruz. Hayatımız boyunca hiç gitmediğimiz-gitmeyeceğimiz yerlere, kişilere ulaşabiliyoruz, şiddetten hayatta kalanla gönül birliği yapabiliyoruz, dayanışabiliyoruz. Sosyal medyanın gücü; bilginin kaynağı veya doğruluğu muğlak olduğu durumlar da dahil, hızlı ve kitlesel bir iletişimi sağlayabilmesinde yatıyor. Yani insanları hızla ve seri olarak harekete geçirebiliyor. Örneğin; kaçırılan, alıkonan, tehdit altında bulunan genç kadınların (veya LGBTİ+lerin) çağrılarıyla sosyal medyada hızlıca örgütlenen dayanışma ağlarının kolluk kuvvetlerini veya ilgili kurumları harekete geçirerek mağdur kadınları failden kurtardıkları vakalar mevcut.[11] Özellikle Türkiye gibi, kadınlara yönelik şiddet ve cinsel şiddet konusunda oturmuş bir kriz destek sistemi bulunmayan, baskı ve susturulmanın da çok olduğu ülkelerde bu dayanışma hayat kurtarıcı olabiliyor.

Sosyal medyadaki ifşa ve ihbarların bir kısmı delil niteliği taşıyabilecek fotoğraf, video, mesaj vb. görüntülerle yapılıyor, bir kısmı da failin açık kimliği paylaşıldığında ve şiddet delillendirilmediğinde suç olabilecek şekilde beyan olarak paylaşılıyor. Türkiye'de ve dünyanın her yerinde taciz-tecavüz-istismar şiddetine maruz bırakılmış kişilerin yaşadıklarını anlattıkları veya failleri işaret ettikleri ***#SenDeAnlat*** ve ***#MeToo*** gibi sosyal medya kampanyalarına milyonlarca kişinin katıldığını görüyoruz.[12] Şiddeti duyuranlar sayesinde artık taciz tecavüz vb. eylemler yok sayamayacağımız, görmezden gelemeyeceğimiz kadar gözümüzün önünde gerçekleşiyor. Yine şiddeti duyuranlar sayesinde failler açısından bazı bedellerin ödenebildiğini de görebiliyoruz. Bu anlatılar, ispatlanabilir ya da iddia olan bazı cinsel şiddet suçlarının yasal takibe girmesine veya faillerin çeşitli yaptırımlarla karşılaşmasına sebep

8 Bahsi geçen cinayetlere 17 yaşındaki Helin Palandöken, 17 yaşındaki Cansu Çartı, bugün (1 Aralık) cinayet haberini aldığımız 17 yaşındaki Aleyna Can, 6 Mart 2014'te polisten koruma talep ettiği halde öldürülen 20 yaşındaki Özge Gündoğan ve daha birçokları örnek verilebilir. Filtreleme yaparak http://kadincinayetleri.org/ veri haritasından da faydalanabilirsiniz.

9 Bu baskılar flört ettikleri için öğretmen ya da müdürlerin tehdit ettiği çocukların korkudan camdan atlamalarına ya da intihar etmelerine sebep oldu. Bu tarz haberlerin sayısı da az değil.

http://www.hurriyet.com.tr/mihribani-intihara-goturen-40281119

http://www.haberturk.com/gundem/haber/1184824-okulda-opustugu-iddiasiyla-camdan-atlayan-ogrenci-yuruyemeyecek

10 Bu konu oldukça uzun bir süre, köşe yazarı Ahmet Hakan'ın verilen oranı yalanlaması, Melis Alphan, TKDF başkanı Canan Güllü ve diğer yazarların çeşitli yorum ve açıklamalarıyla birlikte tartışıldı. Meslek uzmanlarının görüşleri ve sosyal medya yorumları da eklenerek ensest, pedofil gibi kavramların farklılaşan sözlük tanımları, çeşitli yorumlar ve ceza kanunundaki tanımları üzerinden tartışma devam etti. Bazı sosyal medya yorumlarında ensest kavramı yetişkinler arası ve rıza ölçütü üzerinden de tartışıldı. Verilen bilgilerin tümü teyit edilemese de açılan tartışma özellikle ensest gibi çok tabu konuların farklı açılar sunularak tartışılabiliyor olması açısından önemlidir. http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/melis-alphan/murat-basogluna-niye-sasiriyoruz-turkiyede-ensest-orani-yuzde-40-40567512

11 #FerideNerede diyen kadınlar kazandı: Feride kurtarıldı http://sendika62.org/2015/06/universiteli-kadindan-haber-alinamiyor-polis-susuyor/

12 Özgecan Aslan'ın katledilmesi sonrası oluşan öfke ve infialde Türkiye'de 4 milyondan fazla kadın #sendeanlat hashtagi ile yaşadıkları cinsel şiddetten bahsetti ve bu hashtag dünya trendinde bir numaralı başlık oldu. http://www.milliyet.com.tr/twitter-da-ozgecan-kampanyasi--gundem-2014165/

olabiliyor.[13] Ayrıca failin bir kere ifşa edilmesi, suç seri şekilde işlenebildiğinden aynı mağduriyeti yaşan başka kişilerin de ortaya çıkmasını sağlayabiliyor. Cinsel şiddetle ilgili sessizlik artık kırılıyor. Artık cinsel şiddet vakaları duyulduğunda ilk düşünülen şey *"ya kadın/ya ibne/ya dönme/ya orospu/ya çocuk yalan söylüyorsa?"* değil... Artık hayatta kalanlar olarak bizlere inanılmayacağı korkusunu eskisi kadar yaşamıyoruz. Artık yargılanma, mağdur-suçlayıcılık, nefret ve ayrımcılık karşısında eskisi kadar yalnız olmadığımızı görüyoruz ve kendimizi daha fazla güçlendirebiliyoruz.

Sonuç olarak; Türkiye'de cinsel şiddet konusu toplumda ve aynaladığı medyada tabu olmaktan çıkıyor. Tecavüzün her zaman var olduğu, 'erkeklerin erkek olmasından' ve cinsel açlıktan kaynaklandığı, dolayısıyla cinsel şiddetin bir doğal felaket gibi sorgulamadan kabullenilmesi gerektiği *(yani haber değeri taşımadığı),* sadece belli profillerin fail olarak işaretlenebileceği, çok utanılası ve münferit bir konu olduğundan gün yüzüne çıkmaması gerektiği *(milli-yerel bir utanç olma meselesi ya da kısaca "bizim buralarda olmaz" yaklaşımı)* ve çeşitli milliyetçi-cinsiyetçi-homofobik-transfobik algıya dayalı sorunlu yaklaşımlar da *("mağdur yalan söylüyordur ya da mesleği-kimliği-cinsiyeti-ülkesi-dini-cinsellikle ilişkilendirilebilir olması yüzünden şiddeti hak etmiştir" yaklaşımı [14])* artık hem toplumda hem de medyanın haber dilinde dönüşmeye ve azalmaya başlıyor.

Akıyor ama nasıl ve nereye?

Yazının başında cinsel şiddetle ilgili haberler artık her kanaldan daha çok akıyor demiştik. Medyanın cinsel şiddeti haberleştirme biçimi şimdiye dek çoklukla çeşitli yanlış inanışlardan beslendi ve bunları yeniden üreterek ilerledi. Bir feminist slogan olarak *"erkek adalet değil, gerçek adalet"* taleplerinin meşruluğu; Türkiye'de doğup büyüyen ve

Cinsel taciz, saldırı ve gasp sonucu İstanbul'da öldürülen Sarai Sierra ile ilgili çokça üretilen mağdur-suçlayıcı haberlerden biri

buranın ahlakçı, milliyetçi erkek-egemen kültürü içinde yetişen hakimlerin, herkesi isyan ettirecek şekilde erkek failleri aklaması, indirimler uygulaması, mağdura rıza atayan kararlar alıp takdir yetkileri kullanmasından nasıl kaynaklanıyorsa; gazetecinin, televizyoncunun, sinemacının, reklamcının da işini yaparken beslendiği kültür aynı ve uygulamalar da benzer şekilde cinsiyetçi, fobik ve mağdur-suçlayıcı olabiliyor. Bu meslekler daha çok erkeklerin yönetici konumunda oldukları, nitelik, genel kültür ve entellektüellik gerektiren beyaz yakalı iş kolları olduğundan, meslek sahipleri kendilerinin eril kültürden etkilenmediğini ve Türkiye'nin geri kalanından çok farklı olduklarını varsayabiliyorlar. Oysa çıktılara; yani gazete haberlerine, köşe yazılarına, televizyon dizilerine, tartışma programlarına, internetteki yayınlara, ticari sinema filmlerine ve reklamlara baktığımızda, uygulamaların şiddetin pornografisini[15] nasıl üretip pazarladığı, cinsel şiddeti nasıl ele aldığı ve işlediği/yorumladığıyla ilgili örnekler, öldürülenlerin ve şiddetten hayatta kalanların haklarını gözetme ve verilen toplumsal mesajlar açısından pek de iç açıcı değil.

Medya, sosyal medya ve savunuculuk çalışmalarında sık karşılaşılan problemleri şöyle başlıklandırabiliriz;

Özensiz kavram ve bilgi aktarımı

Cinsel şiddetle ilgili kavramların yanlış yerde veya anlamda kullanılmaları insanların kafasında cinsel şiddetle ilgili yanlış genellemeler oluşturabiliyor. Gerekmediği halde istismara maruz bırakılan çocuğun cinsiyetinin öne çıkarılması, toplumda çocukların yaşlarına veya cinsiyetlerine göre mağduriyetlerinin değişebileceği-ölçülebileceği mesajını verebiliyor. Yasal olarak çocuk oldukları halde ergenlere yönelik istismarın ayrımcı ifadelerle iki yetişkin arası ilişki gibi aktarılması, ergenlerin istismarda herhangi bir sorumlulukları olabileceği gibi yanlış bir algıyı besleyebiliyor.

13 5 Ekim 2017'de New York Times'ta çıkan ve Amerikalı film yapımcısı Harvey Weinstein'a yönelik cinsel saldırı suçlamalarını içeren bir makale sonrası gelen tepkiler üzerine Weinstein 3 gün sonra kendi adını taşıyan şirketin yönetim kurulundan kovuldu, 5 gün sonra eşi onu terkettiğini açıkladı, 6 gün sonra BAFTA akademi üyeliği durduruldu ve CBE Kraliyet nişanının da geri alınması istendi, 1 hafta sonra henüz hiçbir resmi şikayet olmadığı halde polis iki ülkede iddialara yönelik soruşturma başlattı, 9 gün sonra Oscar kurulu Weinstein'ı tüm organizasyonlarından dışladığını açıkladı. 10 gün sonra aktrist Alyssa Milano #metoo hashtagini başlatarak yaşanan cinsel şiddetin paylaşılması için çağrıda bulundu. Bu çağrıya katılan birçok ünlü arasında 14 yaşındayken Kevin Spacey tarafından istismar edildiğini açıklayan aktör Anthony Rapp de vardı. Ve böylece Kevin Spacey'e yönelik iddialar ve yaptırımla sonuçlanan kararları da gözlemleyebiliyoruz. Rapp, kendisine yönelen mağdur-suçlayıcı mesajları da twitter hesabında paylaşıyor.

http://www.bbc.com/news/entertainment-arts-41594672

https://www.thesun.co.uk/tvandshowbiz/4700676/me-too-hashtag-harvey-weinstein-sex-scandal/

https://twitter.com/albinokid/status/924849990257823744

14 Medyanın tacize tecavüze maruz bırakılan, kaybolan ve öldürülen yabancı kadınlarla ilgili ürettiği haberlerde (örneğin Pippa Bacca, Sarai Sierra gibi) öldürülen kadının din misyoneri ya da CIA ajanı olmasından, otostop yapmasına ya da "kocası çocuğu olan kadının yalnız başına Türkiye'de ne işi var" sorgulamasına kadar, milliyetçilikten ya da milli utançtan beslenen mağdur-suçlayıcılık örneklerini gördük. Yanısıra, tecavüze uğrayıp feci yollarla katledilen kadınlar Emani El Rahmun gibi Suriyeli bir göçmen ya da Hande Kader gibi trans seks-işçisi olduğunda haberin görünürlüğü, kitleselliği, içeriği ve tonu da değişiyor.

15 Şiddet pornografisi veya şiddetin pornografisi; şiddet olayının olası tüm rahatsız edici, tetikleyici ve psikolojiyi olumsuz yönde etkileyecek detaylarını temsil eden görseller anlamında kullanılıyor. Örneğin yırtılmış kıyafetler; morarmış, şişmiş, kırılmış beden parçaları; ağlayan, dehşete düşmüş yüz ifadeleri; kan ve ölmüş kişilerin, silah ve aletlerin bulunduğu görseller; olayı canlandıran temsili modellerin kullanıldığı kareler gibi.

Cinsel şiddet vakasını kışkırtma veya damgalama aracı olarak kullanmak

Failin kimliği; ülkücü, sağcı, solcu, siyasal islamcı, ünlü vb. olması, ya da şiddetin imam-hatip okulunda veya özel bir kolejde gerçekleşmesini medya kurumları ya da kişiler kendi politik amaçları doğrultusunda öne çıkarmak (ya da gizlemek) eğiliminde olabiliyorlar ve cinsel şiddet olayını kullanarak birbirlerini "damgalamak" isteyebiliyorlar. Bu yaklaşım şiddetin kendisine, maruz bırakılan yetişkin ya da çocukların haklarına ve desteklenmelerine odaklanılmasını engelliyor. Mahremiyetlerini ihlal ediyor, yeni travmalar veya mağduriyetler yaşatabiliyor.

İmam Hatip'te çocuk istismarı: Kocacım ne yapıyorsun?

Bir cinsel istismar olayı üzerine, Cumhuriyet gazetesinde kullanılan haber başlığı

Hayatta kalanların haklarını gözetmeyen, ikincil travma olabilecek detayların, ifadelerin manşetlere çekilmesi: Evet belki bu manşetler daha dikkat çekici veya öfke-üzüntü duygularını daha fazla tetikliyor. Ancak sorumlu habercilikte ya da savunuculukta belki de ilk sormamız gereken şeylerden biri şu olmalı: Kullandığım başlık ve içerik, cinsel şiddete maruz bırakılmış veya bu şiddeti yaşayan milyonlarca kişiye hangi mesajı veriyor? Cinsel şiddetle ilgili hak-temelli, güçlendirici-destekleyici, farkındalık artırıcı bir çerçevesi var mı? İçerikte, toplumda hayatta kalanlara saygı duyulmamasına, "mağdur kalıbı" dayatılmasına, (örneğin gülümsüyorsa, güçlü duruyorsa mağdur olamaz gibi) kişiye acınmasına veya mağdur kimliği üzerinden damgalanmasına yol açan ifadeler var mı? Örneğin birinin cinsel şiddeti haketmediğini 'zaten işten eve evden işe giderdi' gibi cümlelerle ispatlamaya çalışarak, bunu yapmayanların cinsel şiddeti hakedebilecekleri gibi bir mağdur-suçlayıcı algıyı beslemiş oluyor mu? gibi..

Detaylara dikkat edilmemesi veya önemsenmemesi

Oysa herşey o detaylarda ve birçok haberde ve medya üretiminde, deyim yerindeyse 'şeytan ayrıntıda gizli'. Hala programlarda, köşe yazılarında, karikatürlerde rahat rahat tecavüz şakalarının yapılabiliyor olması, seçilen görsellerin hangi mesajları verdiğine dikkat edilmemesi, cinsel şiddet ve taciz türlerinin espri malzemesi olarak kullanılması ve hiçbir bedel ödenmemesi insanlara önemsiz görünebilir. Oysa bu detaylar çözümün tali bir yolu değil; çözümün ana noktası ve çalışmamız gereken yer tam da burası.

Cinsel şiddetle ilgili haber ve benzeri üretimlere büyük bir özveri ve mücadele motivasyonuyla, şiddetin bitmesi amacıyla yürekten emek verildiğini biliyoruz. Elbirliği ve dayanışmayla, üzerinde tartışarak ve çalışarak toplumsal değişime, cinsel şiddetle mücadeleye daha fazla katkıda bulunabiliriz. Toplumda çokça bahsedilen ve paylaşılan ancak hala çoğumuzun sadece üçüncü şahıslar üzerinden ele aldığı bu konuyu, kendimize dönerek de ele alabiliriz. Her birimizin bireysel emeği çok değerli, çünkü toplumsal değişim dolaylı değil doğrudan bireysel değişimle sağlanabilir. Öğrendiklerimizi unutup yeniden öğrenmekle ilk adımı atabiliriz.

Solda: Hürriyet Gazetesi'nde yayımlanan, Ayşe Arman'ın bir hayatta kalanla yaptığı röportajın başlığı ve girişi. Sağda: Soldaki röportajın "haberini" yapan bir internet haber sitesinin kullandığı başlık ve spot.

Umuyorum ki bir sonraki yazıda, savunuculuk adına cinsel şiddetle ilgili üretilen içerik ve görsellere daha detaylı değinme fırsatı bulabileceğim.

TERAPİ OLARAK SANAT

Fototerapi ve Terapötik Fotoğraf

Şehlem Kaçar • www.sehlemluna.com

Zihnimiz, olgusal ve duygusal durumları yaşadığımız psikolojik süreçleri çok bireysel bir yerden; hafıza, hatırlama edimleri üzerinden şekillendirir. Hatırlamak için sanat alanının sunduğu olanakları kullanarak; bir imgeyi, sahneyi, olayı zihnimize yerleştirebiliriz. Aile albümleri, hatıra fotoğrafları, akşam yemeğinde arkadaşlarımız, ilk dansımız, kumların üzerine düşen sevgili gölgesi, mezuniyetlerimiz, ilkokul koro gösterilerimiz; hepsi anları dondurmak ve kişisel olanı unutmamak içindir. Barthes'ın ***Camera Lucida***'da kullandığı; fotoğrafta ilk dikkat çeken, "izleyiciyi delen geçen" olarak açıkladığı ***Punctum***[1] kavramı da bu kişiselliğe, kişisel sürece temas eder. Sanatla; hatırlama ve hafıza üzerinden kurulan ilişki de neyin hatırlanıp neyin unutulabileceğini gösterir. Hafızanın içerisinde neyin muhafaza edildiğini; tarihte bir kişiye, bir olaya ya da bir ana odaklanarak fark edebiliriz. Hatırladıklarımız kimi zaman bir fotoğraf karesinde gördüğümüz, bizi delip geçen ya da rahatsız eden ayrıntılar kadar belleğimize yerleşmiştir. Bizi o fotoğraf karesine çeken şeyi, diğer fotoğraflar yerine o fotoğrafı, diğer ayrıntılar yerine o ayrıntıyı, diğer kadrajlar yerine o kadrajı seçmişizdir. O karenin, fotoğrafın bize hissettirdiği şey umut da olabilir, elem de. Hatırlama, aynalama ve yüzleşme sağaltmanın ilk aşamalarından sayılmaktadır. Yüzleşme veya hatırlama pratikleri kişiden kişiye değişebilen süreçlerdir. İşte bu noktada, kişisel olarak belirli bir durumun ve anın; bir fotoğraf karesi üzerinden bize kişisel olarak ne hatırlattığını terapi sürecimiz sırasında, terapistimizin de yönlendirmesiyle, fototerapi yöntemi uygulayarak ortaya çıkarabiliriz. O kadrajın içerisindekiler, fotoğrafın bizi çeken ayrıntıları, içeriye aldıklarımız ve dışarıda bıraktıklarımız; bu anlar üzerinden bize bir şeyler söylemeye başlar.

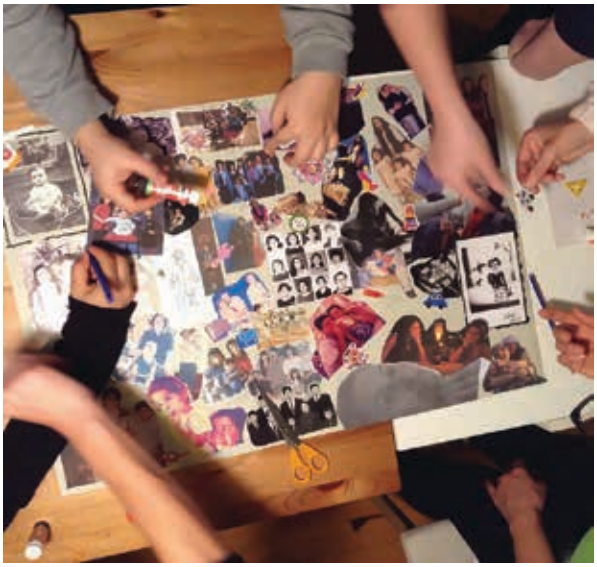

Kolaj -Galata Fotoğrafhanesi – Otoportre Çalışma Grubu – 2017

1 Barthes, R. (1988). Cameralucida: reflections on photography. New York: TheNoondayPress.

Sanat tıpkı meditasyon gibi içimizdeki kaosu, karmaşayı derlemeye ve toplamaya yardımcı olur. Yöntemsel olarak sanat terapisi ya da fototerapi kullanarak bir danışmanla çalışmayı seçebileceğimiz gibi; fotoğraf, resim ve diğer sanat biçimlerini öz yardım aracı olarak da kullanabiliriz. Ya da kendi sürecimizi yöneterek terapötik fotoğrafa yönelebiliriz.

Jo Spence and Rosy Martin, Phototherapy (Infantilization - Zihin / Vücut), 1984

Tam da burada, kendi deneyimimden yola çıkarak; öz yardım ve sağaltma aracı olarak kullanılabilecek, terapötik süreçler ve terapötik fotoğraf alanına değineceğim.

Sanatı nasıl özyardım aracı olarak kullanabiliriz?

Terapötik fotoğrafçılık; bireylerin kendi görüşleri, buluşları veya "sanatsal beyan" amaçları doğrultusunda ve/veya kişisel, politik, sosyal değişim yoluyla kendi gelişimlerine ve kendilerini bulma yollarını keşfetmelerine yardımcı olan ve herhangi biriyle istişare yapmaksızın gerçekleştirilen bir sanat terapisi yöntemidir. Bu yöntemin en iyi özelliklerinden biri, süreci öz sağaltma aracı olarak kullanabilmektir. Fototerapi ile birlikte yürütülebilecek bu süreç; kendi görüntümüze odaklanmamızı sağlayan, sağaltıcı, yaratıcı benliğin serbest bırakılmasını içeren terapötik bir yöntemdir. Genel olarak terapötik süreçlerin merkezinde bireyin kendini güvende hissetme ihtiyacının karşılanması vardır. Bu ihtiyaç, güvenli ortam oluşturularak duygusal boşalımı ya da katarsisi kolaylaştırmaya yarar. Travmalar ile yüzleşmek çoğu zaman kolay süreçler değildir. Görsel anlatım travma geçiren bireyler için değerlidir, çünkü post-travmatik süreçte semptomlar çoğunlukla rahatsız edici, tetikleyici imgeler içerir. Bu imgelerin yerine başka imgeler yerleştirme, iyileşme süreçlerinde fotoğrafın bir uzman tarafından verilen yönergelerle dışa vurumcu sanat terapisi modelinden el alarak kullanılmasıyla ya da kendi iç yolculuğumuzdaki "iç gerçeklik" keşiflerimizle, anlamlandırmalarımızla, kendi iç motivasyonumuzla mümkündür.

Kendini keşfetme; terapötik süreçler için ilk aşamalardan biridir. Keşif sürecinde, kimliğin farklı bölümlerini keşfetme konusunda sanatın, otoportrelerin aynalayıcı işlevi, aynı zamanda iyileştirmeye giden yolda bizim rehberliğimizi de yapar. Bu dönemde yapılan yaratıcı alıştırmalar ve fotoğraf tarihinde fototerapi tekniğini kullanmış fotoğrafçıların işlerini araştırmak (bknz. Jo Spence, Hannah Wilke) ve yazma pratiklerini kullanmak kendimizi keşif için atılabilecek ilk adımlar olabilir. Yaratıcı alıştırmalardan kasıt yaratma sürecimizi ve ilhamımızı bize getirebilecek bazı konular çerçevesinde, kimi zaman yönergelerle, kimi zaman kendi belirlediğimiz ve daralttığımız çerçevede yapacağımız bazı ödevlerdir. Hayatımızın görsel bir zaman çizelgesini çizmek, eski bir fotoğrafımızı yeniden canlandırmak; bizim için önemli, ailemizden birinin fotoğraflarını taklit etmek ya da genelde oynamadığımız rollerde kendimizi oynatmak fotoğraf alanında yaratıcı çalışmalara örnek olarak sayılabilir. Bu alıştırmaların yanında, yazma edimini kullanarak kendi tarihimizi kaleme almak da bize yol gösterebilir. Yine kendi hikayemden yola çıkarak; bir kadın olarak yazma ediminin önemini vurgulamak istiyorum. Luce Irigaray'ın da belirttiği gibi; söz dağarcığımızdaki cinsiyetli dilin[2] edilgen bir şekilde değişmesini beklemek yerine, dişil yazın denemeleri yapmayı eril dilin yapı bozumuna uğratılması olarak görüyorum. Değişimi

2 Irigaray, L. (2010). Speculum of the other woman. Ithaca, NY: Cornell Univ. Press.

şehlem - 2013 – kaçış

gerçekleştirebilecek bir pratik olarak ***"herstory"***[3] ve ***"queerstory/hirstory"***[4] lerin çoğalması, kültürel dönüşümün de sanat yolu ile sağlanabileceği umudunu doğuruyor. "Herstory" ve "queerstory/hirstory" ile yakalanan özne olma durumu, fotoğraf alanında bakan/bakılan ikiliğini bozabilen otoetnografiler ya da otoportrelerle de gerçekleştirilebilir. Otoportreler bize bedene duyulan öz-sevgi ve oluşturulan öz-temsil öğelerini performe edebileceğimiz bir alan açabilir.

Otoportreler bize bedene duyulan öz-sevgi ve oluşturulan öz-temsil öğelerini performe edebileceğimiz bir alan açabilir.

Keşif aşamasından sonra, çektiğimiz fotoğraflardan yansıyan benlik oluşturma/inşa süreçlerine dair metaforlar ile yüzleşebilir, ortaya çıkardığımız -travmanın yarattığı ya da hala yaşamakta olduğumuz, içinden çıkamadığımız- bize rahatsızlık veren durumlar için çözüm yolları düşünebilir, duruma dair başka bakış açıları fark edebiliriz. Farklı bakış açılarını keşfetmek, kayıplarımız ile yüzleşmek, onların yerini doldurmak; travma ile başa çıkmamıza ve yeniden dengemizi sağlamamıza yardımcı olabilir. Sanat, bize sıklıkla çektiğimiz sancıları gözden geçirmek için önemli ve ciddi bir bakış noktası sunar.[5] Herkesin psikolojik sürecinin farklılığı göz önüne alındığında, otoportrelerle ürettiğimiz, yakınlaştığımız, uzaklaştığımız kimlik, ya da "ben" bizim için biriciktir. Sanat yapıtının yüklü olduğu manevi haz da iç gerçekliğimiz ile buluşur, kendimizi gerçekleştirmede cesaretimizi geliştirir ve iyileşme sürecimizde bir adım daha atmamıza yardımcı olur.

devam edecek...

3 Herstory: Tarih yazımının ataerkil, erkek merkezli olduğundan hareketle, history yerine, feminist tarih yazımına herstory denilmektedir.

4 Queerstory: Kendini ikili cinsiyet sistemi içerisinde tanımlamayan, cinsel kimlikler üzerinden yapılan kategorizasyona karşı çıkan ve feminist tarih yazımında da yer bulamayanlar için alternatif LGBTİ+ tarih yazımına denk gelmesi amacıyla yazar tarafından önerilen bir terimdir.

Hirstory: İngilizcedeki cinsiyet yüklü 'his' ve 'her' iyelik zamirlerinin birleşmesiyle üretilen; cinsiyet nötr bir zamir ifadesidir.

5 Botton, A. D., & Armstrong, J. (2014). Terapi olarak sanat (V. Atmaca, Trans.). Istanbul: Everest Yayınları.

doğru kelimeleri kullanmak

Cinsel Şiddet Üzerine Haber Oluşturmak

KİTAPÇIĞINA ARTIK
WEB SİTEMİZDEN ERİŞEBİLİRSİNİZ!

www.cinselsiddetlemucadele.org

* Cinsel Şiddetle İlgili Haber Oluştururken Dikkat Edilecekler Listesi:
Haber Dili / Haberin Genel Çerçevesi & Görseller
* Cinsel Şiddetten Hayatta Kalanlarla Röportaj Yaparken Faydalanılabilecek 10 Temel Öneri
* Medyada Konuşan Cinsel Şiddetten Hayatta Kalanlar için Öz-Yardım Önerileri
* İş Hayatında Cinsel Şiddetle Karşılaşan Gazeteciler
* Ana Akım Medya Ekosistemi
* Tecavüz Kültürü Nedir?
* Haber Oluştururken Kapsayıcılığı ve Temsilde Çeşitliliği Sağlamak
* Cinsel Saldırı ve Tacize Dair Yasal Çerçeve
* Cinsel Şiddet Suçları: Geri Çekilen, Asılsız, Sahte Beyanlar
* Neden Tüm Hayatta Kalanlar İhbarda Bulunmazlar?
* Tanımlama: Hayatta Kalan, Mağdur ya da Başka Bir Alternatif?

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

şifalı bilgiler

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

www.cinselsiddetlemucadele.org

cinselsiddetlemucadele | cs_mucadele | cinselsiddetlemucadeledernegi

Rasimpaşa Mah. Yavuztürk sk. No:22/1 Kadıköy - İstanbul | 0542 585 3990 | info@cinselsiddetlemucadele.org